Ken je dat ene woordje?

Een onderzoek naar de behoefte aan expliciete uitleg van het woord ‘ene’ aan NT2- en NVT-leerders.

Eindwerkstuk

Noëlle Steeghs

n.e.steeghs@students.uu.nl

3467678

Bachelor Nederlandse taal en cultuur

Universiteit Utrecht

Dr. Jacomine Nortier

j.m.nortier@uu.nl

6 augustus 2012

Samenvatting

Het verslag van dit onderzoek is het eindwerkstuk binnen de studie Nederlandse taal & cultuur, cursusjaar 2011-2012. In dit verslag rapporteer ik over een onderzoek naar de grammaticale functies van een woord waar velen niet zo bij stil staan: het woordje '*ene*'. In mijn literatuuronderzoek heb ik onderzocht tot welke woordsoort dit woordje hoort. Is het een verbuiging van het onbepaalde lidwoord 'een' of misschien wel iets anders? Het woord 'ene' heeft drie functies; namelijk als onbepaald voornaamwoord, bepaald hoofdtelwoord en in vaste uitdrukkingen. Ook heb ik gekeken naar de herkomst en de gebruiksfuncties van dit woord. Woordenboeken en grammatica's waren mijn grootste informatiebron voor dit onderzoek. 'Ene' blijkt een interessant woordje met meer betekenissen en functies en het komt ook vaker voor in de Nederlandse taal dan je zou denken.

Onderzoeksvraag en methode

Mijn belangrijkste vraag die ik wilde beantwoorden is of er behoefte is aan expliciete uitleg van het woord 'ene' aan iemand die Nederlands als tweede of vreemde taal leert, afgekort tot NT2 en NVT-leerder in mijn onderzoeksverslag. Ik verwacht namelijk dat NT2- en NVT-leerders onbewust over dit woordje heen zullen lezen of schouderophalend denken dat het een verbuiging van het lidwoord 'een' is. Eerst heb ik NT2-methoden bekeken en vervolgens een enquête opgesteld die ik door 11 NT2-cursisten aan het James Boswell Instituut en 8 NVT-studenten heb laten invullen. Door middel van deze enquête heb ik data verzameld over de kennis, perceptie en productie van het woord 'ene' bij NT2- en NVT-leerders.

Resultaten en conclusie

De resultaten wijzen erop dat het woord 'ene' grotendeels bekend is bij gevorderde NT2-en NVT-leerders. Uit de enquête bleek dat NT2- en NVT-leerders 'ene' vooral in media en gesprekken met moedertaalsprekers zijn tegengekomen. Slechts enkelen waren het woordje in een NT2-les of NT2-boek tegengekomen. De productie was eenzijdig: ze wisten slechts één van de drie functies te gebruiken. De informanten scoorden boven mijn verwachting bij de opdrachten die de perceptie testten, maar er is ruimte voor verbetering. Er is bij de NT2- en NVT-leerders geen behoefte aan expliciete uitleg, omdat het geen problemen veroorzaakt.

Voorwoord

De volgende gebeurtenis was de aanleiding voor dit onderzoek over het woord ‘ene’. Toen ik een NT2-les gaf, kreeg ik de vraag van een cursist: ‘*hoe kan je ene vertalen? En verwijst het naar een specifiek persoon?*’ (zie par. 2.3). Ik had hier nog nooit bij stilgestaan en ik wist niet hoe ik het woord ‘ene’ zou vertalen of uitleggen aan iemand die Nederlands als tweede taal leert. Met dit onderzoek wilde ik een antwoord vinden op dit probleem.

In blok 1 van het academische jaar 2011-2012 werd door Norbert Corver de casuscursus *Taal & Informatie* aangeboden en in die cursus werd me gevraagd iets te vertellen over een specifiek verschijnsel in de Nederlandse taal dat iets met informatiestructurering te maken heeft. Ik ging nadenken over de informatie die in het woordje ‘ene’ verborgen ligt naar aanleiding van mijn ervaring in de bijles.

‘Ene’ verwijst naar een onbekend persoon, maar wel specifiek naar één bepaalde persoon. Ik vermoedde dat hier meer achter zat en ging rondvragen op zoek naar meer informatie, maar al snel bleek dat niemand me een kant-en-klaar antwoord kon geven. Zodoende ben ik op het onderwerp voor mijn scriptie gekomen, want dit bijzondere woordje leek me erg interessant om volledig uit te pluizen.

Graag wil ik de volgende mensen bedanken die mij hebben geholpen of betrokken waren bij mijn onderzoek.

Allereerst Jacomine Nortier, ontzettend bedankt voor de begeleiding van mijn onderzoek beginnend bij het zoeken naar een onderwerp. Het woord ‘ene’ dat voor mijn gevoel niet mogelijk was als NT2-onderwerp, wist u te construeren tot een onderwerp dat syntaxis met NT2 combineerde en zo resulteerde in een onderwerp dat me zodanig wist te motiveren en enthousiasmeren. Vervolgens heeft u mij enorm geholpen door advies te geven wanneer ik tegen een probleem aanliep. Ook bedankt voor de feedback en aanmoediging in verschillende stadia van het onderzoeksproces. Ten slotte heel erg bedankt voor het tijd vrij maken tijdens de zomervakantie!

Norbert Corver, heel erg bedankt voor het enthousiasme waarmee u het onderwerp van mijn eindwerkstuk hebt ontvangen. Het was erg nuttig om met u te kunnen praten over de syntactische kant van het woord ‘ene’. Ook de tips en de literatuur die u me heeft gegeven hebben me geholpen om een taalkundig onderzoek naar het woord ‘ene’ te doen. En ten slotte heeft uw enthousiasme mij weten te motiveren en heb ik nuttig gebruik kunnen maken van de informatie die ik heb opgedaan in de cursus *Taal & Informatie.*

Maud Beersmans, bedankt voor het enthousiasme over mijn onderwerp en alle hulp. Daarnaast voor het opletten of ‘ene’ in een NT2-les aan het James Boswell Instituut ter sprake kwam. Ook voor het ter beschikking stellen van alle NT2-methoden, zodat ik die nader kon bekijken. En ten slotte voor het afnemen van de enquête bij een NT2-groep.

Van de University of Sheffield wil ik graag Henriette Louwerse en Roel Vismans bedanken.

Henriëtte Louwerse, ook heel bedankt voor het nadenken over ‘ene’ in een NVT-situatie en uw enthousiasme over het woordje ‘ene’. Ik herinner me dat u zelfs e-mails ondertekende met ‘ene Henriette’. Ook bedankt voor de toestemming om de Advanced-Dutch studenten aan de Universiteit van Sheffield als proefpersonen te gebruiken.

Roel Vismans, ook heel erg bedankt dat u mij zoveel goede tips gaf voor mogelijke literatuur en het meedenken over ‘ene’. Dankzij onder andere uw hulp heb ik toch de weinige literatuur die er was, weten te vinden.

Svitlana Verkhovod, bedankt voor het inspirerende moment waarop u mijn interesse wekte voor het woord ‘ene’. Ook bedankt voor het invullen van de enquête als pre-test en de interesse voor de vorderingen van mijn onderzoek.

Ten slotte wil ik graag alle proefpersonen bedanken. De NT2-cursisten aan het James Boswell Instituut en de Advanced-Dutch studenten aan de University of Sheffield: bedankt voor de vrijwillige deelname en tijd die jullie in de enquête hebben gestoken.

En niet te vergeten zijn een paar goede vrienden en familieleden die me hebben gesteund en me rustig hebben laten werken, vooral tijdens het laatste deel van het schrijfproces. Amy van der Ven, bedankt voor je begrip en interesse in mijn scriptie. En ook Caroline Hermans, die mijn scriptie heeft nagelezen.

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING ..... p. 8

2 LITERATUURONDERZOEK..... p. 10

2.1 Syntaxis ..... p. 10

2.2 Herkomst ..... p. 15

2.3 Functies en gebruik van 'ene' ..... p. 18

2.3.1 Bijvoeglijk onbepaald voornaamwoord ..... p. 19

2.3.2. Bepaald telwoord ..... p. 19

2.3.3. In vaste constructies ..... p. 20

2.4 'Ene' in NT2-methoden ..... p. 20

2.5 Frequentie 'ene' ..... p. 21

3 ONDERZOEKSVRAAG ..... p. 23

3.1 Hoofdvraag ..... p. 23

3.2 Deelvragen ..... p. 23

3.3 Hypothesen ..... p. 24

4 METHODE ..... p. 26

4.1 De enquête ..... p. 26

4.1.1 Deelvraag a ..... p. 27

4.1.2. Deelvraag b ..... p. 30

4.1.3. Deelvraag c ..... p. 34

4.2 Onderzoek moedertaalsprekers ..... p. 35

4.2.1 Probleemstelling ..... p. 35

4.2.2 Methode ..... p. 35

4.3 Pilot enquête ..... p. 36

4.4 De informanten ..... p. 36

4.4.1 Afnemen van de enquête op het James Boswell ..... p. 37

4.4.2 Afnemen van de enquête op de universiteit te Sheffield ..... p. 37

4.5 Achtergrondinformatie van de geënquêteerden ..... p. 38

4.5.1 De geënquêteerden NT2…… p. 38

4.5.2 De geënquêteerden NVT…… p. 41

5 RESULTATEN …… p. 45

5.1 Resultaten onderzoek moedertaalsprekers …… p. 45

5.2 Resultaten enquête NT2-studenten …… p. 47

5.1.1 *Vragenlijst …… p. 47*

5.1.2 Beoordeling zinnen …… p. 51

5.1.3 Begrip betekenis …… p. 54

5.3 Resultaten enquête NVT-studenten …… p. 55

5.3.1. Vragenlijst …… p. 55

5.3.2. Beoordeling zinnen …… p. 58

5.3.3. Begrip betekenis …… p. 61

5.4 Vergelijking resultaten NT2-NVT …… p. 62

5.4.1. Vragenlijst …… p. 62

5.4.2. Beoordeling zinnen …… p. 63

5.4.3. Begrip betekenis …… p. 67

5.5 Samenvatting resultaten …… p. 67

6 DISCUSSIE …… p. 69

6.1 Reflectie deelvragen …… p. 69

6.1.1 deelvraag a …… p. 69

6.1.2 deelvraag b …… p. 71

6.1.3 deelvraag c …… p. 72

6.2 Reflectie hoofdvraag …… p. 73

7 CONCLUSIE …… p. 75

8 AFSLUITING…… p. 78

9 BRONNENLIJST…… p. 79

10 BIJLAGEN …… p. 81

i. Originele tekst voor enquête …… p. 82

ii. Onderzoek moedertaalsprekers …….. p. 83

iii. Resultaten onderzoek moedertaalsprekers …….…… p. 84

iv. De enquête …….. p. 85

Hoofdstuk 1 Inleiding

‘Ene’ is een zeldzaam en bijzonder woord in de Nederlandse taal en hierover zal ik mijn eindwerkstuk schrijven.

Frida Balk-Smit Duyzentkunst (2000: p. 85) zegt het volgende over het telwoord ‘een’:

> *Een allereenzaamste uitzondering onder de telwoorden vormt ‘één’:*
> *Zij had maar één broer.*
> *Die ene broer is nu dood.*
> *Ik ga niet proberen de verborgen betekenisschakeringen van ‘één’ en zijn afleidingen te onthullen, laat staan te verklaren. Wel nodig ik u uit er zelf aandacht aan te schenken. Dan zult u zien dat de aanvankelijke eenvoud van het telwoord, een buitengewoon herkenbare woordsoort, als vanzelf overgaat in enigszins duistere telwoordverschijnselen,*
> *die we zonder aarzelen dagelijks in praktijk brengen.*

Ik zal eerst de taalkundige kant van woordje ‘ene’ bespreken. Ik ga hiervoor grammatica’s van het Nederlands en woordenboeken bekijken om te zien wat deze te melden hebben. Ook heb ik gezocht naar onderzoeksartikelen die specifiek over ‘ene’ gaan, maar ik kon hier niets over vinden. Ik heb verschillende onderzoekers van het gebied taalkunde, NT2 en syntaxis, benaderd of ze mij konden helpen met het zoeken naar literatuur. Zij hebben mij een eind op weg geholpen met tips voor literatuur, maar het bleek nog een redelijk onbekend terrein waarover weinig bekend was. Het werd tijd voor een primeur!

Na het literatuuronderzoek bespreek ik mijn onderzoeksvragen en hypothesen. Daarna bespreek ik de methode van onderzoek. De methode bestaat uit een enquête met meerdere onderdelen. Ook bespreek ik in dit hoofdstuk de informanten die ik heb gebruikt en hoe het afnemen van mijn onderzoek is verlopen. Door middel van de enquête wilde ik data verzamelen over de kennis van het woordje ‘ene’ bij NT2- en NVT-leerders. Ik ben namelijk geïnteresseerd of zij dit woordje ooit hebben behandeld in een Nederlandse les of er op een andere manier in aanraking mee zijn gekomen. Ook wil ik onderzoeken in hoeverre NT2- en NVT-leerders bekwaam zijn in het begrijpen en produceren van het woord ‘ene’.

Ik verwacht dat vele NT2- en NVT-leerders dit woordje opvatten als een soort verbuiging van het onbepaald lidwoord ‘een’. Is het dan nodig om ze ervan bewust te maken dat dit niet het geval is? Moet er in een NT2-methode bij de uitleg van het lidwoord ‘een’ aandacht besteedt worden aan een woordje dat er in hoge mate op lijkt? En als er blijkt dat er behoefte is aan het behandelen van het woordje ‘ene’ in een NT2-les, hoe kan 'ene' toegankelijk gemaakt worden voor NT2- en NVT-studenten? Wanneer een student voor de eerste keer het Nederlandse lidwoordensysteem gaat leren, is het behandelen van een zeldzaam en infrequent woord als ‘ene’ alles behalve een prioriteit. Bij vergevorderde T2-leerders is het misschien wel nuttig, maar in welke context kan de docent dan het beste dit woord ter sprake brengen? Of is het niet noodzakelijk dat er expliciet aandacht aan wordt besteedt in het NT2- of NVT-onderwijs? Misschien zijn T2-leerders na enkele cursussen of jaren in aanraking te zijn geweest met de Nederlandse taal wel goed in staat om een zin met ‘ene’ erin te begrijpen en misschien zelfs te produceren.

Ten slotte ben ik erg benieuwd of dit woord een uniek en typisch Nederlands woordje is. Zou er een goede vertaling voor zijn? Op het eerste oog lijkt ‘ene’ al lastig te vertalen naar het Engels, maar misschien dat de NT2-leerders met verschillende moedertalen mij hierover meer kunnen zeggen. Mocht het zo zijn dat NT2- en NVT-leerders denken dat ‘ene’ een afleiding is van het lidwoord, dan is het interessant om na te gaan of talen die geen lidwoorden kennen (zoals het Japans en Spaans) wel zoiets kennen als het woord ‘ene’.

Mijn scriptie is als volgt opgebouwd. Hierna vervolg ik in hoofdstuk 2 met het literatuuronderzoek. Vervolgens leest u in hoofdstuk 3 de onderzoeksvraag en hypothesen. In hoofdstuk 4 vervolg ik met de methode en vervolgens de resultaten in hoofdstuk 5. Daarna volgt hierop een discussie in hoofdstuk 6 en een conclusie in hoofdstuk 7. Ten slotte heb ik een afsluitend woord geschreven in hoofdstuk 8. Dit wordt nog gevolgd door de bronnenlijst in hoofdstuk 9 en de bijlagen in hoofdstuk 10.

Hoofdstuk 2 Literatuuronderzoek

In dit hoofdstuk van mijn onderzoeksverslag heb ik informatie opgezocht over het woord 'ene' in woordenboeken en grammatica's (paragraaf 1). Vervolgens heb ik geprobeerd de herkomst van het verschijnsel 'ene' te onderzoeken (paragraaf 2). En ten slotte heb ik deze informatie als basis gebruikt om een beschrijving van het woord 'ene' te geven, waarbij ik me richt op de functies en het gebruik van dit woord (paragraaf 3). In paragraaf 4 heb ik in NT2-methoden gespeurd naar een vermelding van 'ene' en ten slotte heb ik de frequentie van het woord 'ene' onderzocht (paragraaf 5).

2.1 Syntaxis

Ik zal het woord 'ene' eerst toelichten door dieper in te gaan op de syntaxis van dit woord. Kijk maar eens naar het verschil tussen de volgende paren:

1) a. Ken je dat meisje?
   b. Ken je dat *ene* meisje?
   c. Ken je een mooi meisje?
   d. Ken je een mooie jongen?

2) a. Er is een meneer Janssen aan de telefoon.
   b. Er is *ene* meneer Janssen aan de telefoon.

'Ene' lijkt op een verbogen vorm van het onbepaald lidwoord 'een'. In voorbeeld (1) verschijnt het inflectionele element –e bij attributieve adjectieven zoals in zin (d): 'een mooi*e* jongen'. Het verschijnt niet bij onzijdige zelfstandige naamwoorden in combinatie met het onbepaald lidwoord 'een' zoals te zien is in zin (c): 'een mooi meisje'. De afwezigheid van – e toont aan dat de – e in 'ene' van een ander soort type is dan het element dat verschijnt bij adjectieven. Een zin als 'een ene meisje' komt ook niet voor. Bovendien heeft 'ene' een andere betekenis. In voorbeeld (2) is er in zin (a) geen sprake van enige nadruk. Vergelijk dit met zin (b) waarin 'ene' nadruk geeft op 'meneer Janssen' waarmee de spreker wil zeggen dat het om een onbekend persoon gaat. In zin (b) van voorbeeld (1) geeft 'ene' extra nadruk op 'het meisje'. De spreker vraagt of de hoorder het meisje kent, maar het meisje' is wel bekend bij de spreker. Er zijn dus verschillende interpretaties of gebruiksfuncties van 'ene' en ik zal gaan onderzoeken welke dit zijn.

Norbert Corver (2004, p.17) schrijft dat eigennamen niet voorafgegaan kunnen worden door een attributief adjectief. 'Een' en 'ene' komen echter wel voor in combinatie met een eigennaam. Vergelijk (a), (b) met (c) en (d):

3) a. Ik heb Jan gezien

b. *Ik heb arm-e Jan gezien
c. Ik heb een Jan gezien.
d. Ik heb ene Jan gezien.

Het lijkt erop dat 'een' en 'ene' tot een andere woordsoort behoren dan het adjectief. Corver bekijkt in zijn artikel de interne syntaxis van de pronominale vormen in (4).

4)	a. ik	4'	a. ikk*e*
	b. dat		b. datt*e*
	c. dit		c. ditt*e*
	d. wat?		d. watt*e*?

Hebben de vormen in (4) en (4') overeenkomsten met 'een' en 'ene'? De woorden in (4') kunnen niet worden toegepast zoals 'ene' in combinatie met een zelfstandignaamwoord of eigennaam zoals te zien is in voorbeeld (1) t/m (3). Wat deze vormen in (4') wel gemeenschappelijk hebben met 'ene' is het element -e, d.w.z. de klank 'schwa'. Deze schwa wordt geassocieerd met nadruk of affectieve kracht (Corver: 2004, p.1): '*This emphatic force is associated with –e, which is traditionally called an emphatic suffix*.' Het traditionele werk over de grammatica van het Nederlands van Overdiep (Corver: 2004, p.7) onderbouwt dit:

> *Overdiep (1936, 1937, 1940) remarks that the presence of –e has an interpretative effect: it has an intensifying meaning and signifies strong affect or strong emphasis on the part of the speaker.*

Het element –e is dus geen inflectie, maar een suffix dat nadruk geeft aan de betekenis van het erop volgende woord. Het suffix –e kan de spreker gebruiken om een nadruk of affectieve interpretatie aan de zin te geven. 'Ene' gedraagt zich dus niet als een adjectief, maar wat is het wel? Is 'ene' de stam van het onbepaald lidwoord 'een' in combinatie met het *emphatic* suffix? Welk antwoord geven grammatica's en woordenboeken op deze vraag? De meeste woordenboeken classificeren het woord 'ene' als onbepaald voornaamwoord en hoofdtelwoord. De *Van Dale pocketwoordenboek* geeft de volgende beschrijving:[1]

- ene *[onbep vnw]* een zekere: ~ *Piet*
- ene *[hoofdtelw]: die ~ euro?*

In de *Van Dale* (1999) ook wel de *Dikke Van Dale* genoemd, staat geschreven:

[1] http://www.vandale.nl/vandale/zoekService.do?selectedDictionary=nn&selectedDictionaryName=Nederlands&searchQuery=ene

- ene [onbep.vnm.], een dusgenoemde, een zekere: *woont hier ene 't Hart?; dat boek is van ene Maaskamp*; vgl. een.

In het *handwoordenboek* van Koenen en Endepols (1975) staat bij het trefwoord 'ene':

- Bijvoeglijk onbepaald voornaamwoord; een zekere, totale onbekendheid uitdrukkend, soms gepaard met een zekere geringschatting: *ze is getrouwd met ~ Meerman;*
- Bijvoeglijk hoofdtelwoord met nadruk: *wou je drukte maken om die ~ gulden?*

'Een' hoort volgens Paardekooper (1971) niet in de reeks telwoorden met twee, drie etc., omdat hij meent dat we ons niet bewust zijn van de relatie tussen *één* en *'n* en dat houdt in dat één een aparte positie inneemt tegenover twee, drie enz.

Het onbepaalde lidwoord 'een' heeft een duidelijk verband met het telwoord 'één'. De onbepaalde voornaamwoorden zoals *enige*,*enkele*, *menig(e)*, sommige, *verscheidene*, *verschillende*, *genoeg*, *zat* ('Ik heb *zat* boeken'), *wat* ('Hij kan wel *wat* steun gebruiken') worden soms als telwoord gezien, in tegenstelling tot de andere onbepaalde voornaamwoorden (*alles*, *andere(n)*, *elk*, *ieder*, *iedereen*, *iemand*, *iets*).[2] Bovendien is 'een' het enige telwoord dat verbogen kan worden en daarom qua vorm hetzelfde is als het onbepaalde voornaamwoord 'ene'. Telwoorden en onbepaalde voornaamwoorden kunnen in combinatie met een lidwoord en een adjectief voorkomen[3]:

5) De twee anderen

6) Een sympathiek iemand

Smedts en Belle (1993) zeggen dat 'een' als onbepaald lidwoord bij persoonsnamen gebruikt kan worden in de betekenis van 'een zekere' of 'iemand als', bijvoorbeeld:

- Ik heb een Katrien aan de lijn.
- Jan Palach had zeker niet het gehalte van een Romero.

Smedts en Belle (1993) zien het onbepaald voornaamwoord als een woordklasse die een referent aanduidt die men niet nader wil of kan specificeren. Sommige onbepaalde voornaamwoorden worden altijd zelfstandig gebruikt; de meeste kunnen zelfstandig of bijvoeglijk worden gebruikt. Alleen *(een) zekere* wordt uitsluitend bijvoeglijk gebruikt. Deze

[2] http://www.onzetaal.nl/taaladvies/advies/onbepaald-voornaamwoord

[3] http://onzetaal.nl/taaladvies/advies/de-iemand

voornaamwoorden worden onderscheiden in twee groepen op basis van de referent waarnaar ze verwijzen: *collectiverend* of *niet-collectiverend*. De eerste duidt een groep in zijn totaliteit aan en kunnen meestal ook predicatief gebruikt worden. Tot de laatste groep behoort *(een) zekere.*

Een zekere of *zekere* gebruiken we om naar niet nader bekende personen te verwijzen:

- Er is hier *een zekere* Porteman aan de deur geweest.
- *Zekere* Cockx heeft achteraf dezelfde titel voor zijn boek gebruikt.

Volgens *Van Dale, Koenen* en Smedts & Belle is het woord 'ene' een (bijvoeglijk) onbepaald voornaamwoord en een (bijvoeglijk) hoofdtelwoord. Echter, in de *Algemene Nederlandse Spraakkunst* (1997) staat 'ene' beschreven als verbuiging van het onbepaald lidwoord en verbogen telwoord[4]:

- ene ('een zekere'), <u>onbepaald lidwoord</u>

  Het onbepaald lidwoord kan ook gebruikt worden met de betekenis 'een zekere' en het kan dan, soms met een pejoratieve bijklank, de vorm *ene* krijgen.

  a) Er is een (meneer) Andriessen aan de telefoon.

  b) Ik heb vandaag ene Ludo Verstappen ontmoet.

- ene, <u>verbogen telwoord</u>

  Als enig bepaald hoofdtelwoord kan één verbogen worden zoals een adjectief, bijv.:
  a) Zelfs dat ene boek vond hij al te veel.

Volgens de ANS is 'ene' een verbuiging van het onbepaald lidwoord en tevens een bepaald hoofdtelwoord dat verbogen kan worden zoals een adjectief. Maar dat wil niet zeggen dat 'ene' andere kenmerken van adjectieven of lidwoorden deelt. De literatuur geeft dus meerdere soorten antwoorden op de vraag wat voor woordsoort 'ene' precies is. Hieronder heb ik enkele boomconstructies getekend om de structuur te visualiseren.

Ene lijkt de plaats van het adjectief in te nemen in een boomstructuur, terwijl het qua vorm veel weg heeft van het onbepaalde lidwoord 'een'. Als 'ene' de functie vervult van een voornaamwoord, dan ziet de boomstructuur er waarschijnlijk uit zoals weergegeven in figuur 1. In het Nederlands komt het in een NP tussen een determiner (Det) en een zelfstandig naamwoord (N). De woordgroep 'die ene collega' ziet er syntactisch als volgt uit in een boomstructuur:

[4] http://www.let.ru.nl/ans/e-ans/

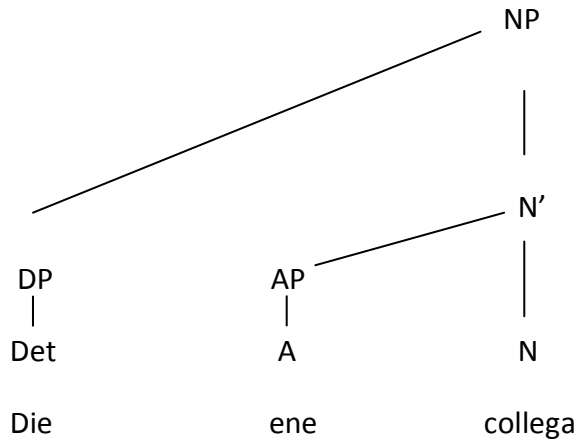

Figuur 1. De boomstructuur van de woordgroep 'die ene collega'.

Een andere functie van 'ene' is die van een numerale (Num), oftewel een telwoord. De boomstructuur in figuur 2 verschilt qua structuur verder niet van de voorgaande.

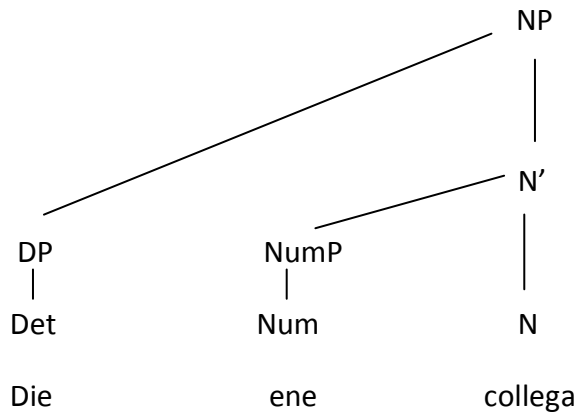

Figuur 2. De boomstructuur van de NP 'die ene collega'

'Ene' kan niet de plaats van de *determiner* vullen, omdat deze gevuld wordt door het aanwijzend voornaamwoord 'die'. Dit aangenomen, zou in de volgende zin de plaats van de determiner in de NP [ene mevrouw Janssen] leeg zijn:

7) *Ene* mevrouw Janssen wilt u spreken.

Als het aanwijzende voornaamwoord wordt vervangen door een bepaald lidwoord, dan levert dat een ongrammaticale zin op:

8) *De *ene* collega is ziek.

Waarom is voorbeeld (6) ongrammaticaal? Als 'ene' wordt voorafgegaan aan een bepaald lidwoord moet er in de rest van de zin sprake zijn van een contrast, zoals in 'de ene…de andere'. Kijk nu eens naar de volgende zinnen:

9) Het is het *ene* of het andere.

10) Het is het een of het ander.

11) De *ene* na de andere baby wordt geboren.

Voorbeeld (7) - (9) zijn grammaticaal juiste zinnen. Hetzelfde principe geldt wanneer iemand zegt: 'Dat is aan de ene kant positief', dan verwacht je een vervolg zoals: 'maar aan de andere kant negatief'. De zinsfrase 'aan de ene kant' kondigt een tegenstelling aan. De ANS zegt dat de betekenisrelatie van deze constructie tegenstellend is en noemt het ook wel een *verdelende tegenstelling*.[5] Ook classificeert de ANS deze constructie in de categorie zinsverbindende elementen en plaatst 'aan de ene kant/aan de andere kant' onder de categorie 'rangschikkend element' en zegt daarover het volgende[6]:

> *Deze elementen duiden het begin of de voortgang van een opsomming of van een logische uiteenzetting aan; het betreft vooral: (aller)eerst in/op de eerste plaats verder voorts dan ten slotte*, paren als *enerzijds/anderzijds*, *aan de ene kant/aan de andere kant* en een reeks als *ten eerste/ten tweede, (...)*;

Kortom, grammaticaboeken en woordenboeken geven geen sluitend antwoord op de vraag tot welke woordsoort 'ene' behoort. De een zegt dat 'ene' een verbuiging is van 'een', terwijl de ander daar niets over uitlaat. 'Ene' wordt meestal beschouwt als een 'onbepaald voornaamwoord' en 'bepaald telwoord'. Als 'ene' niet van het telwoord 'een' afkomt, dan zou het dus wel zo moeten zijn dat het een verbuiging is van het onbepaalde lidwoord. Om erachter te komen waar 'ene' vandaan komt, zal ik in de volgende paragraaf de herkomst onderzoeken.

2.2 Herkomst

Het leek me interessant om de geschiedenis van het Nederlandse woordje 'ene' te bestuderen, zodat ik meer te weten kon komen over de herkomst van het woord 'ene'. Hiervoor is het belangrijk eerst meer te weten over de geschiedenis van het Nederlands. Volgens Mooijaart & Van der Wal bestaat het Nederlands sinds 14 eeuwen (2008: p.13). Van de eerste 10 is weinig overgeleverd. Sinds de Middeleeuwen neemt het erfgoed van overgeleverde teksten toe. Het Middelnederlands was nog geen uniforme taal en is eigenlijk een verzameling van Middelnederlandse dialecten uit de periode van ongeveer 1100/1200 tot 1500. Mooijaart & Van der Wal beweren dat in de loop van die eeuwen flexieverlies optreedt, waardoor de uitgangen werden gereduceerd en verloren gingen (2008: p. 53). Tegen het einde van de Middeleeuwen was het naamvalssysteem grotendeels verdwenen en

[5] http://www.let.ru.nl/ans/e-ans/21/03/02/01/03/body.html

[6] http://www.let.ru.nl/ans/e-ans/21/03/02/01/03/body.html

in de periode die aanbrak, die we het Vroegnieuwnederlands noemen, werd het Nederlands gestandaardiseerd. Toch werden er tot het begin van de 20e eeuw nog naamvallen gebruikt. Dit komt omdat aan de ene kant het standaardisatieproces nog niet voltooid was en tegelijkertijd in deze periode het Latijn met een naamvalssysteem van zes naamvallen als ideaalbeeld werd gezien en nagestreefd.

Volgens Mooijaart en Van der Wal (2008) horen we eigenlijk te spreken van de flectie van het woord 'een'. Het Nederlands had vroeger naamvallen en ook het lidwoord werd verbogen, want het past zich aan in geslacht en getal en functie (naamval) bij het antecedent. Dit is te zien in het paradigma van het lidwoord 'een': bij vrouwelijk nominatief en accusatief naamval kan 'een' ook verbogen worden tot 'ene' volgens Mooijaart en Van der Wal. De vorm 'ene' die we zien bij de vrouwelijke naamvallen nominatief en accusatief, is een afgezwakte variant van de vorm 'een'. Dit zou erop kunnen wijzen dat 'ene' een verbogen vorm is van het onbepaald lidwoord en dat er in de loop der tijd een bepaalde betekenisverschuiving heeft plaatsgevonden. Toen naamvallen uit verval raakten, is 'ene' misschien in gebruik gebleven als een onbepaald lidwoord dat extra nadruk gaf.

In tabel 1 is de vervoeging van het onbepaalde lidwoord 'een' te zien zoals het in het boek van Mooijaart en Van der Wal staat (2008: p. 42):

Enkelvoud	Mannelijk	Vrouwelijk	Onzijdig
Nominatief	een	een/ene	een
Genitief	eens	eenre/enere/ere	eens
Datief	enen	eenre/enere/ere	enen
Accusatief	een/enen	een/ene	een

Tabel 1. De vervoeging van het onbepaalde lidwoord *een* in het Middelnederlands

Volgens Mooijaart en Van der Wal (2008: p. 39) heeft het lidwoord zich in alle Germaanse talen ontwikkeld uit het aanwijzend voornaamwoord en daarom heeft het bepaalde lidwoord de vorm van het aanwijzend voornaamwoord in het Middelnederlands, namelijk 'die/dat' zoals te zien is in de tabel 2. In het Vroegnieuwnederlands is het bepaalde lidwoord 'de', maar 'die' komt ook nog voor (2008: p. 55). Door middel van de naamvalsverbuigingen functioneerde het bepaalde lidwoord niet alleen als lidwoord maar ook als aanwijzend en betrekkelijk voornaamwoord.

Enkelvoud	Mannelijk	Vrouwelijk	Onzijdig	Meervoud

				alle geslachten
Nominatief	Die	Die	Dat	Die
Genitief	Dies/des	Dies/des	Dies/des	Dier/der
Datief	Dien/den	Dier/der	Dien/den	Dien/den
Accusatief	Dien/den	Die	Dat	die

Tabel 2. Verbuiging van het bepaalde lidwoord *die* in het Middelnederlands

Het feit dat het bepaalde lidwoord uit aanwijzende voornaamwoorden is ontstaan, is aanleiding om nog eens goed naar de volgende zinnen te kijken. Als 'ene' een ouderwetse vormvariant is van het onbepaalde lidwoord, dan zou in de volgende zinnen een aanwijzend voornaamwoord gevolgd worden door een onbepaald lidwoord.

12) Die ene collega van het werk.
Dat ene meisje in jouw klas.
Dit ene jongetje heeft straf verdiend.
Voor deze ene keer mag het.

Vergelijk bovenstaande zinnen met de volgende zinnen waarin ik de aanwijzende voornaamwoorden heb vervangen door bepaalde lidwoorden:

13) *De ene collega van het werk
* Het ene meisje in jouw klas
* Het ene jongetje heeft straf verdiend
* Voor de ene keer mag het

In voorbeeld (12) gaat het om correcte zinnen waarin *ene* volgt op een aanwijzend voornaamwoorden. Maar in voorbeeld (13) zien we dat wanneer het aanwijzend voornaamwoord vervangen is door een lidwoord, de zin niet meer grammaticaal is. De combinatie van het bepaalde lidwoord met 'ene', dat hier bijvoeglijk wordt gebruikt, lijkt ongrammaticaal.

Wat is dan het verschil in betekenis tussen de twee voorbeelden? Onbepaalde lidwoorden hebben als kenmerk dat ze iets nieuws introduceren of een nieuw topic in het gesprek beginnen; de topic is nog niet geactiveerd in het gesprek. In voorbeeld (13) verwijst het bepaalde lidwoord naar een persoon die gedeelde kennis is tussen de hoorder en de spreker: de topic is al geactiveerd bij beide gespreksdeelnemers. De gedeelde kennis in de voorbeelden in (12) hoeft niet noodzakelijk geactiveerd te zijn in de discourse, omdat ze

situationeel of contextueel gegeven wordt door middel van het aanwijzend voornaamwoord. De interpretatie die *ene* lijkt te geven is dat het om een nog onbepaalde persoon gaat die nog niet geactiveerd is in de discourse. In tegenstelling tot het onbepaalde lidwoord geeft 'ene' nadruk aan de zin waardoor de interpretatie van de zin verandert. Vergelijk de voorbeelden in (14) zonder 'ene':

14) Die collega van het werk.
Dat meisje in jouw klas.
Dit jongetje heeft straf verdiend.
Voor deze keer mag het.

Het betekenisverschil tussen (12) en (14) lijkt miniem te zijn. In voorbeeld (10) ging het specifiek om *ene* in de betekenis van 'een bepaalde/een zekere persoon', terwijl het in voorbeeld (14) om een meer willekeurig, minder-specifiek aangeduid persoon lijkt te gaan. Dit lijkt te kloppen, aangezien een functie van het lidwoord 'een' is dat het contextueel een specifieke of niet-specifieke lezing aan een zin kan geven (Erteschik-Schir: 2009, p. 8-9).

Na het onderzoeken van de herkomst en syntaxis van 'ene', ben ik tot de volgende mogelijkheden gekomen. Ten eerste zou 'ene' een verbuiging van het onbepaalde lidwoord kunnen zijn met het zogenaamde *emphatic* suffix –e (zie par. 2.1). 'Ene' deelt dit *emphatic* suffix met enkele andere Nederlandse woorden zoals 'ikke' wat afkomt van 'ik'. 'Ene' zou dus logischerwijs van 'een' moeten afkomen. Ten tweede zou 'ene' de overgeleverde Middelnederlandse vorm van het onbepaalde lidwoord kunnen zijn, namelijk de vrouwelijke nominatief of accusatief vorm van het onbepaald lidwoord (zie par. 2.2). De derde mogelijkheid is de eerste twee mogelijkheden gecombineerd. Het zou kunnen dat dit *emphatic* suffix een nieuwe betekenis gaf aan de vrouwelijk nominatief en accusatief vorm van het Middelnederlandse onbepaalde lidwoord, toen het naamvalssysteem uit verval raakte.

2.3 De functies van het woord 'ene'

Ik zal nu nader ingaan op de functies van het woord en de constructies waarin het voorkomt. Ik bespreek drie functies van het woord 'ene'. Eerst beschrijf ik de functie en geef vervolgens een toelichting met enkele voorbeelden.

2.3.1 Bijvoeglijk onbepaald voornaamwoord

De eerste functie van ‘ene’ die ik benoem is dat van bijvoeglijk onbepaald voornaamwoord. In deze functie draagt *ene* de betekenis van ‘een zekere’. Dit woord gebruik je als je de persoon die je noemt, niet kent en komt zodoende vaak voor in combinatie met een eigennaam.

Bijvoeglijk onbepaald voornaamwoord; totale onbekendheid uitdrukkend, een zekere: *ene* ~.

Voorbeeldzinnen (o.a. uit: ANS)[7]:

15) Ik kreeg dit cadeau van *ene* meneer Gerritsen.

16) Er is *ene* (meneer) Andriessen aan de telefoon.

17) Ik heb vandaag *ene* Ludo Verstappen ontmoet.

Soms gaat ‘ene’ gepaard met een zekere geringschatting, prosodisch aangeduid met nadruk:

18) Ze is getrouwd met *ene* Meerman.

19) Die *ene* man schijnt de dader te zijn.

2.3.2 Bepaald hoofdtelwoord

In de tweede functie zien we dat het telwoord ‘een’ het enige bepaalde hoofdtelwoord is dat verbogen kan worden met het suffix –e.[8] Net als alle andere telwoorden is het telwoord 'één' een qualifier: het kent een eigenschap toe aan een substantief. Bijvoorbeeld:
‘Die *ene* appel, die *twee* appels’ etc.

Het telwoord ene geeft een precieze hoeveelheid aan, namelijk één.

Voorbeeldzinnen (o.a. uit Koenen: 1975):

20) Wou je drukte maken om die *ene* gulden?

21) Die *ene* fout heeft je de kop gekost.

22) Zelfs dat *ene* boek vond hij al te veel.

[7] http://www.let.ru.nl/ans/e-ans/

[8] Of de –e in ene een emphatic suffix is of de inflectie van het Middelnederlandse onbepaalde lidwoord is onbekend. Zie voor de discussie hierover par. 2.1 en 2.2.

23) Die *ene* beslissing was funest voor het bedrijf.

2.3.3 In specifieke gevallen en uitdrukkingen

In de onderstaande gevallen is er sprake van een vaste combinatie woorden die samen een uitdrukking vormen en niet los of gedeeltelijk voorkomt.

Onder andere (o.a. uit: Van Dale: 1999)

24) Aan de *ene* kant […] aan de andere kant...

25) Van de *ene* op de andere dag.

26) De *ene* docent, is de andere niet.

2.4 NT2-methoden

Ik heb zelf een poging gedaan te onderzoeken of het woord 'ene' voorkomt in NT2-methoden, maar natuurlijk was dit onbegonnen werk en geen succes.[9] Er stond geen expliciete verwijzing naar het woord *ene*: niet in de inhoudsopgaven noch in de registers. Het doorlezen van alle methoden van het begin tot einde was geen optie, aangezien ik voor dit onderzoek beperkte tijd heb. Wel heb ik gecorrespondeerd met Maud Beersmans, een docente aan het James Boswell Instituut.[10] Zij kon me vertellen dat ze nooit expliciet een vraag over dit woord heeft gekregen en dat het nooit expliciet in de door haar gebruikte methoden is behandeld. Nadat ik haar op dit verschijnsel had geattendeerd, kon ze me wel vertellen dat ze het woord ergens was tegengekomen in een les, maar er was door de cursisten geen vraag over gesteld. Of de cursisten het woord begrepen of het niet hadden opgemerkt is de vraag. In ieder geval was er geen aandacht aan besteed.

Ook heb ik met Henriëtte Louwerse, docente taalverwerving aan de Universiteit van Sheffield, gecorrespondeerd om te vragen of zij ooit aandacht aan dit woord heeft besteed in haar lessen. Zij zei dat ze er nog nooit over had nagedacht en het ook nooit als docente in de les was tegengekomen, maar ze vermeldde hierbij dat ze taalverwervingles geeft aan beginners en daarin speelt dit woord geen belangrijke rol.

Natuurlijk kan ik de ervaringen van één NT2-docente en één NVT-docente niet generaliseren tot de conclusie dat er nooit aandacht is besteed in geen enkele les Nederlands over de hele

[9] Toch heb ik de volgende methoden bekeken: *Help 3, De finale,Taaltrainer voor gevorderde anderstaligen en Hogerop!*

[10] http://www.jbi.uu.nl/nl/page/1

wereld. Maar ik verwacht dat er over het algemeen weinig tot geen aandacht wordt besteed aan het woord 'ene'. Mocht het woord voorkomen in een tekst of luisterfragment, dan verwacht ik dat er onbewust of onopgemerkt aan voorbij wordt gegaan.
Helaas is het niet mogelijk te onderzoeken wat de frequentie is van hoe vaak het woord voorkomt in NT2/NVT-methoden en lessen. Wel kan ik deze informatie verkrijgen door vragen hierover te stellen aan NT2- en NVT-leerders (zie h. 4).

Ik heb niets expliciet gevonden in de NT2-methoden die ik heb onderzocht. Wel was er een oefening waarin 'ene' voorkwam in het werkboek van *Taal Totaal* (2001: p. 16).[11] In oefening 5 op pagina 16 houdt de opdracht in dat de T2-leerder een woord of zinsfrase moet invullen in de zinnen.

In de oefening komt in zin 5 en 6 het woord *ene* voor[12]:

5) Weet je wat ook leuk is? Dat ene museum, *hoe heet 't ook alweer*?
6) -Ken je dat ene meisje? Hoe heet ze ook alweer?
   Ik kan er even niet op komen.
   Ze werkt in onze kantine.
   -Oh, je bedoelt Esther.

Deze oefening is een vocabulaireoefening. Er wordt niet expliciet aandacht besteed aan het woord 'ene', maar het komt hier toevallig in twee zinnen na elkaar voor.

2.5 Frequentie 'ene'

Tweede-taalleerders herkennen een woord sneller als ze een woord vaker gelezen hebben. Dit wordt het zogenaamde woordfrequentie-effect genoemd.[13] Dit effect is al te merken als een woord enkele keren is gelezen. Dus hoe sneller ze het woord herkennen, hoe vaker ze het woord hebben gelezen. De vraag is hoe vaak NT2- en NVT-leerders het woord 'ene' zijn tegengekomen. In paragraaf 2.4 heb ik aangetoond dat het woord 'ene' niet expliciet onderwezen wordt. Het kan zijn dat NT2- of NVT-leerders het woord incidenteel verworven hebben: d.w.z. dat ze het woord leren op grond van het (toevallig) tegenkomen van een woord of verschijnsel (Appel & Vermeer: 1994, p.228).

Hoe vaak kom je in het Nederlands het woordje 'ene' tegen? De website van The *Center for Reading Research* bevat een database met de frequentie van Nederlandse woorden in

[11] Deze oefening vormde de aanleiding voor mijn onderzoek.

[12] De cursief gedrukte woorden zijn de woorden die de T2-leerder moet invullen.

[13] http://crr.ugent.be/archives/287

ondertitels van films en televisieprogramma's, genaamd SUBTLEX-NL. Ik heb voor deze recentere database gekozen en niet voor de CELEX database die gebaseerd is op oude teksten voor volwassenen uit de jaren 1980-1990.[14] Bovendien beargumenteert Brysbaert en New in het artikel van Keuleers, Brysbaert, & New (2010, p.6) dat film en televisie ondertiteling een interessante bron is voor de frequentie van alledaagse woorden. Hun verwachting is dat de reden hiervoor is dat de taal die in film en televisie wordt gebruikt de spreektaal beter benadert dan geschreven bronnen die meestal bestaan uit bewerkte teksten.

In de SUBTLEX-NL database van het CRR is de frequentie van 'ene' als voornaamwoord (pronoun) 97.28 per miljoen woorden. Het lemma 'éne' als zelfstandig naamwoord (noun), met nadruk op de eerste lettergreep heeft een frequentie van 0.71 per miljoen. Het lemma 'ene' als telwoord kwam niet voor in deze database.

Als je dit vergelijkt met bijvoorbeeld het lemma 'bloem', dat een frequentie heeft van 13 per miljoen, dan is een frequentie van 97 per miljoen niet weinig. Maar ook niet veel: het lidwoord 'een' heeft een frequentie van 17972.18 per miljoen. Het telwoord met als lemma 'één' en 'eén' komt 779 keer voor per miljoen woorden.

De database geeft helaas geen informatie over de frequentie van vaste uitdrukkingen zoals 'aan de ene kant, aan de andere kant'. Dat was ook nog interessant geweest, zodat ik de frequenties zou weten van het gebruik van de verschillende functies van *ene* zoals ik die heb uiteengezet in paragraaf 2.3. Nu heb ik alleen frequenties van de verschillende woordsoorten, maar ik weet bijvoorbeeld niet hoe vaak de constructie 'aan de ene kant … aan de andere kant' voorkomt.

Hoofdstuk 3 Onderzoeksvraag

Ik beschrijf eerst mijn onderzoeksvraag en de deelvragen in paragraaf 1 en 2, vervolgd door de hypothesen in paragraaf 3.

[14] http://crr.ugent.be/archives/287

3.1 Hoofdvraag

Zoals ik in paragraaf 2.3 heb vermeld wordt er in NT2-methoden geen expliciete aandacht aan 'ene' besteed. Ook twee docenten Nederlands als tweede taal zeiden dat ze er nooit bij stil hadden gestaan in hun les. Ik wil graag onderzoeken of het inderdaad zo is dat tweede-taalleerders nooit het woord 'ene' zijn tegengekomen in NT2-methoden.

Ik vraag me af of NT2-leerders zich bewust zijn van het woord 'ene' en of ze er stil bij staan en zich afvragen wat het woord betekent. Het lijkt me interessant om de resultaten te kunnen vergelijken met NVT-leerders omdat zij minder in aanraking komen met Nederlandse media en moedertaalsprekers in tegenstelling tot NT2-leerders die in een Nederlandse omgeving woonachtig zijn en meer in aanraking komen met moedertaalsprekers.

Uit mijn zoektocht in allerhande grammatica's en woordenboeken in paragraaf 2.1 is gebleken dat het woord 'ene' meerdere functies vervult in de Nederlandse taal. Ik wil daarom graag onderzoeken of deze functies worden erkend door NT2-en NVT-leerders en of ze in staat zijn om deze functies te produceren. Als ze hiertoe niet in staat zijn, is er misschien behoefte om dit woord in NT2-methoden op te nemen of expliciet aandacht eraan te besteden in een NT2- of NVT-les.

Mijn voornaamste doel is een antwoord vinden op de vraag of er behoefte is aan expliciete uitleg van de verschillende functies die 'ene' omvat, zoals ik in paragraaf 2.1 heb vermeld. En wanneer blijkt dat er behoefte is aan expliciete uitleg van dit woord, dat dit vervolgens op een toegankelijke manier wordt aangeboden in NT2- en NVT-methoden. Mijn hoofdvraag luidt:

1. *Is er behoefte aan expliciete uitleg van het woord 'ene'?*
   En bij positieve beantwoording van de hoofdvraag: *Hoe kan het woord 'ene' toegankelijk gemaakt worden voor NT2- en NVT-studenten?*

3.2 Deelvragen

Voordat ik de hoofdvraag kan beantwoorden is het van belang eerst te onderzoeken hoe het gesteld is met de kennis van het woord 'ene' bij NT2 en VT-leerders.

Ten eerste ga ik onderzoeken of NT2- en NVT-leerders zich bewust zijn van het bestaan van het woord 'ene' en of ze het ooit expliciet zijn tegengekomen in een NT2-methode of buiten de les.

1. *Zijn NT2- en NVT-leerders ooit in aanraking geweest met het woord 'ene'?*
   En zo ja: in welke context (gesprek- en zinscontext) zijn ze dit woord tegengekomen?

Ten tweede wil ik onderzoeken of NT2- en NVT-leerders het woord begrijpen. Ik wil dus graag de perceptie van het woord onderzoeken. Mijn tweede deelvraag luidt:

2. *In hoeverre zijn NT2- en NVT-leerders in staat de betekenis van het woord 'ene' te begrijpen?*

Ten derde wil ik de productie onderzoeken. Kunnen NT2- en NVT-leerders het woord 'ene' niet alleen begrijpen maar kunnen ze ook een correcte zin produceren? Mijn derde deelvraag luidt:

3. *Zijn NT2- en NVT-leerders in staat op het woord zelf te produceren?*

3.3 Hypothesen

Ik verwacht dat er behoefte is aan expliciete uitleg van het woord 'ene', omdat NT2- en NVT-leerders de functies van het woord 'ene' niet volledig kennen en ze er waarschijnlijk vanuit gaan dat 'ene' een verbuiging is van het onbepaalde lidwoord en dezelfde betekenis heeft, omdat 'ene' qua vorm er veel op lijkt.

Ik verwacht ook dat er geen geschikte vertaling is die alle betekenissen en gebruiksfuncties van 'ene' omvat. Misschien is dit woord wel een typisch Nederlands woord en een uniek verschijnsel. Daarom verwacht ik dat de informanten geen goede vertaling kunnen vinden in hun moedertaal.

Zoals vermeld in paragraaf 2.4 komt het woord 'ene' ongeveer 97 keer per miljoen woorden voor in de database voor woordfrequentie genaamd SUBTLEX-NL. Ik verwacht dat NT2-leerders die regelmatig Nederlandse televisie of films kijken het woord 'ene' dus op z'n minst via deze manier een keer zijn tegen gekomen. Ik denk dat er weinig NT2- of NVT-leerders zijn die het woord zijn tegengekomen in een Nederlandse les, aangezien NT2-methoden er niet expliciet naar verwijzen of aandacht aan besteden.

Ik verwacht dat er verschillende resultaten te vinden zijn bij de NT2'ers en NVT'ers. Mijn verwachting is dat NT2'ers het woord waarschijnlijk vaker zijn tegen gekomen dan NVT'ers, omdat zij minder in aanraking komen met Nederlandse media en moedertaalsprekers in tegenstelling tot NT2-leerders die in een Nederlandse omgeving woonachtig zijn en meer in aanraking komen met moedertaalsprekers. Ik verwacht dat beginnende leerders van de Nederlandse taal het woord niet kennen, maar gevorderde taal-leerders zullen het misschien wel kennen. Daarom zal ik in deze laatste groep mijn proefpersonen zoeken.

Ik verwacht dat gevorderden wel kunnen inschatten of kunnen afleiden uit de context wat ongeveer de betekenis van het woord ‘ene’ is, maar dat ze niet precies weten wat het woord ‘ene’ betekent.

Ten slotte verwacht ik dat ze veel moeite hebben met het produceren van een zin met het woord ‘ene’, omdat ze waarschijnlijk niet op de hoogte zijn van de verschillende functies van ‘ene’ en dus niet weten hoe ze het woord moeten toepassen.

Kortom; mijn verwachting is dat ze er niet bij stilstaan of onbewust aannemen dat het een verbuiging is van het onbepaalde lidwoord. Dit verwacht ik omdat het woord ‘ene’ niet heel frequent voorkomt en als het voorkomt is er contextuele informatie beschikbaar waardoor er waarschijnlijk geen begripsproblemen worden ondervonden. Het kan zijn dat NT2- en NVT-leerders met één functie van ‘ene’ vaker in aanraking komen, omdat die frequenter is en daardoor zijn ze zich niet bewust van de andere functies van het woord ‘ene’ (zie par. 2.5).

Hoofdstuk 4 De methode

In dit hoofdstuk bespreek ik de methode van onderzoek. Om de onderzoeksvraag te beantwoorden heb ik een enquête gemaakt om antwoord te vinden op mijn hoofd- en deelvragen. In die enquête stel ik vragen die betrekking hebben op de informatie die ik wil verkrijgen om mijn hoofd- en deelvragen te kunnen beantwoorden (paragraaf 1).Toelichting over de methode van het onderzoek dat ik bij enkele moedertaalsprekers heb afgenomen volgt in paragraaf 2. Daarna heb ik een pretest uitgevoerd, zodat de enquête getest was voordat ik met het onderzoek begon (paragraaf 3). Vervolgens bespreek ik het verloop van mijn onderzoek in paragraaf 4. Aan bod komt hoe ik de tweede-taalleerders heb weten te bereiken en hoe het afnemen van de enquêtes verliep. Ten slotte bespreek ik in paragraaf 5 de algemene en talige gegevens van de informanten die de enquête hebben ingevuld.

4.1 De enquête

Ik heb ervoor gekozen om onderzoek te doen door middel van een vragenlijst en enkele opdrachten. Ik heb de enquête opgedeeld in drie delen: een tekst met een opdracht en gerichte vragen, de vraag om een zin met 'ene' te produceren en twee verschillende begripsopdrachten. Elk deel zoekt een antwoord op één van mijn deelvragen, die erop gericht zijn een antwoord te vinden op mijn hoofdvraag:

1. *Is er behoefte aan expliciete uitleg van het woord 'ene'?*

En zo ja: Hoe kan het woord 'ene' toegankelijk gemaakt worden voor NT2- en NVT-studenten?

De deelvragen waar ik me nu op richt in deze enquête zijn:

1. *Zijn NT2- en NVT-leerders ooit in aanraking geweest met het woord 'ene' en zo ja: in welke context (gesprek- en zinscontext) zijn ze dit woord tegengekomen?*

2. *In hoeverre zijn NT2- en NVT-leerders in staat de betekenis van het woord 'ene' te begrijpen?*

3. *Zijn NT2- en NVT-leerders in staat op het woord zelf te produceren?*

4.1.1 Deelvraag a

De eerste vraag waar ik een antwoord op zoek met behulp van deze enquête is: *zijn NT2- en NVT-leerders ooit in aanraking geweest met het woord 'ene' en in welke context (lessituatie of andere context) zijn ze dit woord tegengekomen?*

Met behulp van een tekst waarin het woord 'ene' meerdere keren voorkomt, wil ik onderzoeken of ze het woord ooit eerder zijn tegengekomen. Dit wil ik bereiken door ze te instrueren de tekst grondig te lezen en tegelijk de volgende opdracht uit te voeren:

1) **Onderstreep** woorden of delen van zinnen, die **u niet begrijpt**. Bijv.: schoolplein

2) **Omcirkel** alle woorden die u **nooit** eerder hebt **gezien of gehoord**. Bijv.: dialect

Voor de enquête heb ik de volgende tekst gebruikt: '*Taalkunde voor kinderen: dialect is stoer*' geschreven door Marc van Oostendorp in het tijdschrift *Onze Taal*.[15]
Ik heb de tekst aangepast, omdat de tekst te lang was voor een enquête. Ik wilde dat de enquête zo kort mogelijk bleef, zodat de aandacht niet kan verzwakken en hij door iedereen wordt ingevuld.

Het woord 'ene' (in deze tekst weergegeven met een dikgedrukt lettertype) komt in deze tekst oorspronkelijk vijf keer voor. Dit aantal leek me voldoende om de aandacht erop te vestigen. Toch koos ik ervoor om het woord 'ene' toe te voegen in de eerste alinea, aangezien het daarin ontbreekt. Ik heb voor de vaste combinatie: 'het/de ene… het/de andere' gekozen, omdat deze al drie keer voorkomt in de tekst en daardoor goed aansluit bij de rest. 'Ene' komt (zoals ik eerder heb aangetoond in paragraaf 2.3) op meerdere functionele manieren voor. De grammaticale functie van 'ene' als telwoord is te zien in zin (2). De vaste uitdrukkingen in zin (1), (3), (4) en (6). Omdat de functie 'een onbekend persoon/een zekere' die wordt weergegeven door: 'ene+(eigen)naam' niet voorkomt, heb ik

[15] De gehele originele tekst is opgenomen in bijlage i.

deze toegevoegd. Zo worden alle drie de functies zoals ik die heb beschreven in paragraaf 2.3 vertegenwoordigd. Namelijk in de tweede alinea waar die goed in de context past. De laatste zin is door mij toegevoegd:

> *Zo begonnen de mensen in de loop van honderden jaren steeds verschillender te praten: de dialecten ontstonden. Een zekere meneer Haan uit het Noorden spreekt Fries, terwijl **ene** Willem Oorschot uit het zuiden Brabants spreekt.*

Ik besloot ook de volgende zin: *'Waarom maken mensen in het zuiden een zachte g en mensen in andere streken niet?'* te veranderen in: *'Waarom praat het **ene** kind in het zuiden met een zachte g en de andere kinderen in andere streken niet?'*

Op deze manier komt het woord 'ene' in elke alinea twee keer voor. Ik heb hieronder alle zinnen opgesomd waarin 'ene' voorkomt:

1) Waarom praat ***het ene*** kind in het zuiden met een zachte g en ***de andere*** kinderen in andere streken niet?
2) ***Dat ene*** woord, ***die ene*** manier van praten, is dan ineens gewoon geworden.
3) Het was heel lastig om van ***het ene*** dorpje bij ***het andere*** te komen.
4) Als ze in ***de ene*** plaats een nieuw woord bedachten of een nieuwe manier om iets te zeggen, kwamen ze dat in ***het andere*** dorp daarom niet zo snel te weten.
5) Een zekere meneer Haan uit het Noorden spreekt Fries, terwijl ***ene*** Willem Oorschot uit het zuiden spreekt Brabants.
6) Bovendien verhuizen een heleboel mensen van ***de ene*** streek naar ***de andere***.

Verwachting

Ik verwacht dat ze bij dit onderdeel weinig woorden zullen onderstrepen, omdat er weinig moeilijke woorden instaan. Mijn hypothese (zie par. 3.3) is dat NT2- en NVT-leerders het woord 'ene' niet eerder bewust zijn tegengekomen, daarom verwacht ik dat ze het woord 'ene' in de tekst zullen markeren. Maar ik verwacht dat ze er onbewust overheen lezen,

omdat het weinig problemen oplevert om de rest van de zin en tekst te begrijpen. Daarom denk ik dat niet veel proefpersonen, maar op z'n minst een klein aantal het woord 'ene' of de zinsfrase 'de ene… de andere' zal onderstrepen en/of omcirkelen. Ook verwacht ik dat NVT'ers dit meer zullen doen dan NT2'ers, omdat ik denk dat NT2'ers een grotere kans hebben om het woord 'ene' vaker tegen te komen.

Vervolgens wil ik onderzoeken of ze 'ene' expliciet in de les of in een NT2-methode zijn tegengekomen. Als ze het woord zijn tegengekomen wil ik weten waar en op welke manier. Ten slotte vraag ik naar een vertaling in de moedertaal van de proefpersoon in vraag 5.
De antwoorden op deze vragen probeer ik te achterhalen door de volgende vragen te stellen in de enquête:

1) Heb je in de tekst het woord **ene** of een variatie hierop (bijv.: de/het ene... de/het andere) opgemerkt? _____

2) Wist je dat dit woord (ene) of deze combinatie (de ene… de andere) bestaat? ___

3) a) Wist je al wat het woord betekende? Omcirkel: Ja / Nee / Niet van toepassing

4) a) Is het woord ooit in een Nederlandse les expliciet behandeld? _____

b) In welke methode/lesboek ben je 'ene' tegengekomen? _____

c) Is het woord 'ene' los van het boek besproken in de klas? _____

d) Waar ben je het woord 'ene' eerder tegengekomen? Bijvoorbeeld in een tekst of op radio/televisie of in een gesprek? _____

e) Als je het woord hebt gehoord, was die spreker een moedertaalspreker van het Nederlands? Omcirkel: Ja / Nee / Niet van toepassing

f) Kun je je nog ongeveer herinneren in welke context het woord stond of welke soort oefening (een tekst, luister- of spreekoefening, grammatica of woordenschatoefening)? Omcirkel: Ja / Nee / Niet van toepassing

Zo ja, licht toe: _____

5) Is er volgens jou een goede vertaling van 'ene' in jouw moedertaal? _____

Verwachting

Zoals ik al in mijn hypothesen (par. 3.3) schreef, verwacht ik dat ze bij dit onderdeel zullen aangeven dat ze het woord voor de eerste keer bewust hebben bekeken en nog niet weten wat het betekent. Ook verwacht ik dat ze het woord niet zijn tegengekomen in een Nederlandse les. Misschien dat enkele NT2- of NVT-leerders het wel zijn tegen gekomen in de les of daarbuiten, maar dit zullen er niet veel zijn. Ik verwacht dat ze geen goede vertaling kunnen vinden in hun moedertaal, omdat ik denk dat het woord 'ene' niet precies te vertalen is naar één woord die ook alle functies dekt. Ik ben vooral benieuwd naar de Engelse vertalingen. Vertalingen naar andere talen zal ik waarschijnlijk niet begrijpen. Maar ik ben benieuwd of het misschien een typisch Nederlands verschijnsel is of dat het juist in veel talen voorkomt.

4.1.2 Deelvraag b

Ten tweede wil ik onderzoeken of NT2- en NVT-leerders weten wat 'ene' betekent en in hoeverre ze betekenisverschillen tussen een zin met 'ene' en zonder 'ene' kunnen aangeven. Dit betreft deelvraag b: *In hoeverre zijn NT2- en NVT- leerders in staat de betekenis van het woord 'ene' te begrijpen?*

Eerst ga ik onderzoeken of ze weten hoe het woord gebruikt wordt en voorafgaand aan de opdracht geef ik een beschrijving van de betekenis, zodat alle proefpersonen met ongeveer dezelfde kennis de opdracht maken. Ik geef de informanten vervolgens zinnen met de opdracht om deze goed te keuren of af te wijzen. De beschrijving die ik ze voorleg is een

verkorte versie van de beschrijving die ik eerder heb uiteengezet (zie par. 2.3). Omdat NT2- en NVT-leerders gericht grammaticaonderwijs krijgen, heb ik ervoor gekozen ook de woordsoort erbij te vermelden, omdat uit onderzoek is gebleken dat T2-leerders en vooral volwassenen daar houvast aan hebben (Appel & Vermeer: 1994). De expliciete uitleg heb ik als volgt in de enquête opgenomen:

Instructie: voor het maken van de overige opdrachten, lees je eerst de betekenis van het woord 'ene':

Betekenis:

1) ene [onbepaald voornaamwoord]: dit woord gebruik je als je de persoon niet kent die je noemt *ik kreeg dit cadeau van ene meneer Gerritsen*

2) ene [bepaald hoofdtelwoord]: ene geeft een precieze hoeveelheid aan, namelijk één.

3) In een vaste combinatie: *enerzijds, anderzijds. Bijv.: Aan de ene kant […] aan de andere kant...: Het ene kind, het andere kind.*

Het volgende voorbeeld laat zien hoe *ene* kan worden gebruikt:

- *Mijn nieuwe klas is leuk! Vooral die ene jongen die vooraan in de klas zit, die maakt de hele dag grapjes.*
- *Ja, die Henk vind ik ook grappig.*
- *Nee, niet Henk. Hij is blond. Ik bedoel die ene jongen met dat zwarte haar.*
- *O, je bedoelt Jasper.*

Instructie: Lees de volgende zinnen in de onderstaande tabel. Neem hierbij alle tijd die u nodig hebt. Kruis aan of de zin goed of fout is.

In tabel drie heb ik de zinnen zelf beoordeeld:

	Zin	Goed	Fout
1	Ken je dat ene meisje?	X	
2	Ken je dat meisje?	X	
3	Hij is de ene winnaar!		X
4	Ene kat ligt in de tuin.		X
5	Ze is getrouwd met ene Meerman.	X	
6	De ene fout heeft je de kop gekost.		X
7	Weet je wat ook leuk is? Dat ene museum, hoe heet 't ook alweer?	X	
8	Het ene meisje heeft zich misdragen.		X
9	Het ene meisje heeft zich misdragen, de andere meisjes niet.	X	
10	Zelfs dat ene boek vond hij al te veel.	X	
11	De ene docent, is de andere docent niet.	X	
12	Die ene docent, is de andere docenten niet.		X
13	Die ene beslissing was funest voor het bedrijf.	X	
14	Er is ene meneer Andriessen aan de telefoon.	X	
15	De ene man schijnt de dader te zijn.		X
16	Die ene man schijnt de dader te zijn.	X	
17	Die ene mannen schijnen de daders te zijn.		X
18	Wou je drukte maken om ene euro?		X

Tabel 3. Juistheid van de zinnen

Verwachting

Ik verwacht dat het beoordelen van de zinnen een redelijk lastige opgave is, maar ik denk dat het ze wel zal lukken de opdracht te maken met behulp van de instructie en de expliciete uitleg van de functies en betekenis. Bovendien kunnen ze de voorbeeldzinnen met elkaar vergelijken. Toch zal het niet gemakkelijk voor de informanten zijn omdat het niet hun moedertaal is. Ik verwacht dat ze deels anders zullen oordelen over de zinnen dan moedertaalsprekers zullen doen. Om de resultaten te kunnen vergelijken met

moedertaalsprekers zal ik ook de beoordeling van moedertaalsprekers gaan onderzoeken (zie. par. 4.2).

Vervolgens ga ik onderzoeken in hoeverre NT2- en NVT-leerders begrijpen dat er betekenisverschil zit tussen ‘een’, ‘Ø’ (=geen lidwoord) en ‘ene’. Om dit te onderzoeken leg ik de deelnemers twee zinnen voor en vraag ze of er een betekenisverschil is tussen de twee zinnen. Ze moeten hierbij ‘ja’ of ‘nee’ antwoorden en bij een ‘ja’-antwoord ook een uitleg geven. Ik heb de volgende opdracht opgenomen in de enquête:

<u>Betekenisverschil:</u>

1) Ze is getrouwd met ene Meerman.

2) Ze is met een Meerman getrouwd.

Is er sprake van een verschil in betekenissen tussen zin 1 en 2? Ja / Nee

3) Die ene fout heeft je de kop gekost.

4) Een fout heeft je de kop gekost.

Is er sprake van een verschil in betekenissen tussen zin 3 en 4? Ja / Nee

5) Zelfs dat ene boek vond hij al te veel om te lezen.

6) Zelfs een boek vond hij al te veel om te lezen.

Is er sprake van een verschil in betekenissen tussen zin 5 en 6? Ja / Nee

7) Er is ene meneer Andriessen aan de telefoon, die jou wil spreken.

8) Meneer Andriessen aan de telefoon wil jou spreken.

Is er sprake van een verschil in betekenissen tussen zin 7 en 8? Ja / Nee

9) Ze heeft ene Jan ontmoet.

10) Ze heeft Jan ontmoet.

Is er sprake van een verschil in betekenissen tussen zin 9 en 10? Ja / Nee

Verwachting

Ik verwacht dat deze opdrachten moeilijk zijn voor de proefpersonen. Zoals ik al schreef in mijn hypothesen (par. 3.3) denk ik dat de meeste gevorderde NT2- en NVT-leerders wel begrijpen dat er een betekenisverschil is door naar de zinscontext te kijken. Maar ik verwacht dat ze moeite zullen hebben met het aanwijzen en uitleggen van het betekenisverschil omdat je hiervoor als het ware boven het begrip moet staan om het goed te kunnen uitleggen.

4.1.3 Deelvraag c

Ten derde wil ik de productie onderzoeken. Dit betreft deelvraag c: '*Kunnen T2-leerders het woord 'ene' niet alleen begrijpen maar het woord ook zelf produceren?*'

Om een antwoord hierop te krijgen, heb ik de volgende opdracht in de vragenlijst opgenomen. Eerst vraag ik of ze weten wat het woord betekent na het maken van de opdracht bij de tekst. Daarna vraag ik aan de T2-leerders om een zin te produceren met het woord 'ene'.

3. a) Wist je al wat het woord betekende? Omcirkel: Ja / Nee / Niet van toepassing

   b) Probeer nu zelf een zin te maken met het woord 'ene' erin: _____

Verwachting

Ik verwacht dat het produceren van een zin met 'ene' erin een moeilijke opdracht is zoals ik al zei in mijn hypothesen (par. 3.3). Omdat ik aanneem dat ze de functies van het woord 'ene' niet beheersen, verwacht ik dat ze het moeilijk vinden om een zin te produceren. Ze hebben echter wel de tekst gelezen, waarin 'ene' zes keer voorkomt. Ook hebben ze de functies en betekenis in de enquête kunnen lezen. Dat ze een zin produceren met 'ene' erin is dus eigenlijk wel te verwachten. Deze zin zal dan waarschijnlijk lijken op een van de zinnen uit de tekst.

4.2 Onderzoek moedertaalsprekers

In deze paragraaf zet ik een probleem uiteen betreffende een opdracht in de enquête waarbij de NT2- en NVT-leerders zinnen op correctheid beoordelen (par. 4.1.2.). Na de probleemstelling doe ik verslag van de methode die ik zal hanteren.

4.2.1 Probleemstelling

Het is van belang dat ik weet hoe moedertaalsprekers de zinnen uit tabel 3 beoordelen, zodat ik de resultaten kan vergelijken met die van de NT2- en NVT-leerders die de enquête zullen gaan invullen. Ik weet dat de beoordeling die ik heb gegeven juist is, maar dat betekent niet noodzakelijk dat elke moedertaalspreker van het Nederlands het eens is met deze zinnen. Er is een soort grijs gebied waarin sommige moedertaalsprekers de zin accepteren en anderen niet. Dit kan te maken hebben met een verschillende taalachtergrond, zoals dialecten of het beheersen van andere talen of het feit dat ze een taalwetenschappelijke of taalgerelateerde opleiding hebben gevolgd.

4.2.2 Methode

Om te onderzoeken hoe de moedertaalsprekers de zinnen beoordelen heb ik ze de zinnen uit tabel 3 toegestuurd met de volgende instructie:

> *Ik wil graag je oordeel als moedertaalspreker van het Nederlands over de grammaticaliteit van de onderstaande zinnen weten. Dus vind je onderstaande zinnen wat betreft de grammatica goed of fout?*

Ik heb de zinnen aan 12 moedertaalsprekers van het Nederlands voorgelegd met de opdracht ze goed of fout te keuren. Het onderzoek heb ik via email verzonden naar vrienden en familie.[16] Van de twaalf mensen die ik benaderd heb, waren er vijf die binnen korte tijd antwoordden. Inclusief mezelf heb ik de resultaten van zes moedertaalsprekers.

[16] Zie voor het toegestuurde onderzoek bijlage 2.

4.3 Pilot enquête

Ik ga deze enquête eerst voorleggen aan een gevorderde NT2-leerder om de enquête te testen voordat ik ze aan gevorderde NT2- en VT-leerders ga voorleggen. Hiervoor heb ik Svitlana gevraagd aan wie ik zelf Nederlandse les geef. Zij kan mij informatie geven over onder andere de tijd die ze nodig heeft om de enquête in te vullen. Ook is het van belang of ze alle opdrachten begrijpt. Daarom heb ik voor deze test ook een NT2-leerder uitgekozen en niet een moedertaalspreker.

De feedback van de NT2-leerder hield in dat de enquête ongeveer 20 minuten tijd in beslag nam. Dit is misschien een beetje lang, maar daarom zal ik dit vermelden in de enquête. Ook vroeg ze wat de bedoeling was van de enquête. Om te voorkomen dat de geënquêteerden denken dat ze de enquête zo juist mogelijk moeten invullen, zal ik daarom de volgende instructie vermelden:

> *De bedoeling van deze enquête is dat ik inzicht krijg in het begrip en de productie van dit woord door mensen die het Nederlands aan het leren zijn. Het gaat er niet om of een antwoord goed of fout is. Je wordt niet op je kennis beoordeeld.*

Verder waren er in de pretest geen problemen voorgevallen bij het invullen van de enquête. Dit was ook te zien aan het feit dat ze correct antwoordde op de vragen en de instructies bij de opdrachten goed had opgevolgd.

4.4 De informanten

In de enquête heb ik rekening gehouden met de mogelijkheid dat NT2- en NVT-leerders het woord ‘ene’ nog nooit eerder zijn tegengekomen. Ik verwacht dat beginnende NT2- en NVT-leerders nog niet in aanraking zijn gekomen met ‘ene’ en schat de kans groter in dat gevorderde taal-leerders er wel mee in aanraking zijn gekomen. Daarom zal ik gevorderde NT2- en NVT-leerders benaderen voor mijn onderzoek.

Deze enquête zal ik voorleggen aan NT2-studenten van het James Boswell Instituut te Utrecht. Deze groep studeert Nederlands in Nederland en zij zijn dus Nederlands als Tweede taal aan het leren, afgekort tot NT2. Ook heb ik een groep studenten die Nederlands als

Vreemde taal studeert (NVT), gevraagd de enquête in te vullen. Deze studenten studeren aan de Universiteit van Sheffield (Groot-Brittannië), waar ik afgelopen semester stage heb gelopen als taalassistente op het departement Nederlands.

Ik had Maud Beersmans van het James Boswell Instituut benaderd, omdat ik informanten nodig had uit een NT2-omgeving. Ik kende Maud al, omdat ik van haar college heb gehad tijdens de cursus 'Onderwijs NT2' in blok 3 van 2011. Zij wilde mij graag helpen om geschikte proefpersonen te vinden die mijn enquête konden invullen. Ik had aangegeven dat ik een gevorderde groep wilde onderzoeken, omdat het woord 'ene' een niet frequent woord is dat zeker niet in een beginnerscursus wordt behandeld of ter sprake zou komen.

Met toestemming van Henriëtte Louwerse, de docent Nederlands op de Universiteit van Sheffield, heb ik mijn enquête afgenomen in een conversatieles Nederlands. Op dat moment was ik al ongeveer drie weken werkzaam was als taalassistente op de afdeling Nederlands.

4.4.1 Afnemen van de enquête op het James Boswell Instituut

Na een les NT2 op niveau B1/B2 heeft Maud Beersmans haar studenten mijn enquête laten invullen terwijl zij in het klaslokaal was om eventuele vragen te beantwoorden. Ik heb de enquêtes meteen aansluitend op de les opgehaald bij Maud. Ze vertelde me dat de groep erg enthousiast reageerde op de enquête en zijn best heeft gedaan om deze zo correct mogelijk in te vullen.

Ook was er de mogelijkheid om onderaan de enquête eventuele opmerkingen te maken. Hier werd vooral opgemerkt dat ze te weinig tijd hadden en dat de enquête te lang was, maar dit had ik al verwacht door de pilot.

4.4.2. Afnemen van de enquête op de Universiteit te Sheffield

Ik heb de enquête laten invullen tijdens het gebruikelijke uur waarin de studenten conversatieles Nederlands hadden. Ik heb onder mijn eigen begeleiding de enquêtes laten invullen, waardoor ze in staat waren vragen te stellen bij onduidelijkheden. De studenten reageerden erg enthousiast, wat deels aan de uitgedeelde koeken zou kunnen liggen en het

feit dat ze mijn gezicht kenden. Reacties over het algemeen waren dat ze het interessant vonden om in te vullen. De opmerkingen over de enquête waren voornamelijk positief; ze vonden het interessant, niet te lang om in te vullen en bijzonder om zoveel over één woord te leren of na te denken. Ze zeiden ook dat ze nog nooit bewust zo over het woord 'ene' hadden nagedacht.

4.5 De geënquêteerden

Van de groep op het James Boswell Instituut hebben negen mensen mijn enquête ingevuld. Daarnaast heb ik nog twee andere NT2'ers benaderd die ik persoonlijk ken. De ene vrouw geef ik privéles Nederlands en de andere vrouw is een aangetrouwde tante uit Rusland. In totaal leverde dat elf ingevulde enquêtes op.

Er waren tien NVT'ers die *Advanced Dutch* op niveau 3 in hun bachelor studeerden aan de universiteit van Sheffield. Ik heb de enquête afgenomen tijdens de conversatieles, die ik als Taalassistente Nederlands verzorgde tijdens het afgelopen semester. Niet iedereen kwam opdagen, omdat de conversatieles niet verplicht is. In totaal had ik acht proefpersonen die de enquête hebben ingevuld tijdens de conversatieles.

4.5.1. De geënquêteerden NT2

In tabel 4 is de algemene informatie van de informanten van het James Boswell Instituut weergegeven. Van de elf ondervraagden zijn er 3 man en 7 vrouw en één is onbekend. Deze persoon wilde blijkbaar graag anoniem blijven, hoewel er geen naam gevraagd werd in de enquête. De leeftijd ligt tussen 23 en 39. Het niveau van hun Nederlands is grotendeels B2, enkelen B1/C1. Negen van de elf informanten hebben als hoogst voltooide opleiding universiteit of master; de andere twee hebben hier niets ingevuld.

Algemene informatie NT2				
De geënquêteerden	**m/v**	**leeftijd**	**h.v. opleiding**	**niveau Ned.**
1	v	28	Ma	B2
2	v	27	Ma	B2
3	m	23	Ma	B2
4	?	?	?	B2
5	m	39	Uni	B2
6	m	24	Ma	B2
7	v	36	?	B2
8	v	30	Ma	B1
9	v	33	Ma	B2
10	v	37	Uni	C1
11	v	30	Uni	B1/B2

Tabel 4. Algemene informatie NT2-cursisten

In tabel 5 is de talige informatie van de NT2-informanten weergegeven. Het is te zien dat hun moedertalen erg verschillend zijn van elkaar. De moedertalen die ze representeren zijn de volgende: Russisch, Frans, Duits, Engels, Portugees, Spaans, Fins, Oekraïens en Kinyarwanda. Enkelen beheersen meerdere moedertalen. Hun tweede, derde en zelfs vierde of vijfde taal tonen ook een rijke variatie. Bovendien zeggen 10 van de 11 informanten dat ze Engels beheersen; alleen informant 8 geeft aan enkel Spaans te kunnen. Twee van de elf ondervraagden hebben ouders met twee verschillende moedertalen, namelijk informant nummer 6 en 11.

Talige informatie NT2					
NT2	**moedertaal/talen**	**2e taal/talen**	**3e taal/talen**	**m.taal vader**	**m.taal moeder**
1	Fins	Engels/Spaans	Duits/Zweeds	Fins	Fins
2	Russisch	Spaans/Engels	Frans	Russisch	Russisch
3	Engels/Frans		Duits	Engels	Engels
4	Engels	Spaans	Frans	Engels	Engels
5	Kin./Frans		Engels/Swahili	Kinyarwanda	Kinyarwanda
6	Russisch	Engels	Wit-Russisch	Russisch	Russisch
7	Portugees	Japans/Engels	Spaans	Japans	Portugees
8	Spaans			Spaans	Spaans
9	Duits	Eng./Sp./Fr.	Russisch	Duits	Duits
10	Russisch	Engels	Duits	?	Russisch
11	Russisch/Oekr.	Engels/Frans	Duits/Italiaans	Oekraïens	Russisch

Tabel 5. Talige informatie NT2-cursisten

In tabel 6 is de informatie over de relatie tussen de woon- en taalsituatie van de geënquêteerden weergegeven. De NT2'ers zijn allemaal in Nederland woonachtig. Van de elf geven drie informanten aan ook thuis Nederlands te praten en buitenshuis spreken ze allemaal Nederlands. Naast Nederlands spreken de meesten buitenshuis ook Engels en een enkeling Spaans, Frans of Kinyarwanda. De geboortelanden en het land van opgroeien tonen een rijke variatie. Twee van de elf informanten zijn in een ander land opgegroeid dan waarin ze zijn geboren, namelijk informant 2 en 3.

Woon/taalsituatie NT2					
NT2	**geboorteland**	**land van opgroeien**	**woonland**	**thuistaal**	**buitenshuis**
1	Finland	Finland	Nederland	Ned/Eng	Ned/Eng/Sp
2	Georgie	Rusland	Nederland	Eng	Eng/Ned
3	Engeland	Frankrijk	Nederland	Eng	Eng/Ned
4	Canada	Canada	Nederland	Eng/Ned	Eng/Ned
5	Rwanda	Rwanda	Nederland	Kin/Eng/Fr	Ned/Kin
6	Wit-Rusland	Wit-Rusland	Nederland	Russisch	Eng/Ned
7	Brazilië	Brazilië	Nederland	Port.	Ned
8	Colombia	Colombia	Nederland	Ned	Ned/Sp
9	Duitsland	Duitsland	Nederland	Duits	Eng/Ned/Sp
10	Rusland	Rusland	Nederland	Ned	Ned
11	Oekraïne	Oekraïne	Nederland	Oekr	Eng/Fr/Ned

Tabel 6. Woon/taalsituatie NT2-cursisten

4.5.2. De geënquêteerden NVT

In tabel 7 is de algemene informatie van de NVT-studenten weergegeven.
Van de acht ondervraagden zijn er twee man en zes vrouw. Hun leeftijd ligt tussen de 19 en 24 jaar. Deze studenten zitten in hun laatste jaar van hun bachelor *Modern Languages* of *German with Dutch* aan de *University of Sheffield* en ze zijn inmiddels allemaal geslaagd voor hun bachelor.

Algemene informatie NVT				
De geënquêteerden	**m/v**	**leeftijd**	**h.v. opleiding**	**niveau Ned.**
1	v	23	Ba	B2/C1
2	v	22	Ba	B2/C1
3	m	21	Ba	B2/C1
4	v	19	Ba	B2/C1
5	v	20	Ba	B2/C1
6	v	21	Ba	B2/C1
7	v	24	Ba	B2/C1
8	m	22	Ba	B2/C1

Tabel 7. Algemene informatie NVT-studenten

Op de universiteit van Sheffield wordt niet gewerkt met het Europees Referentiekader voor Talen (Common European Framework of Reference for Languages).[17] De B2/C1 indicatie is een benadering die ik zelf gegeven heb. Deze 'Dutch advanced' studenten hebben een half jaar in Nederland gewoond; werkend of studerend.

Bert Robberechts, de docent Nederlands die mij deels heeft begeleid in Sheffield, wist me te vertellen dat de niveau 1 'Dutch Beginners' studenten aan het einde van het jaar ongeveer een A2 niveau hebben. Ze streven ernaar om de niveau 2 studenten die dus naar het buitenland gaan in het jaar erna, aan het einde van het tweede jaar tot een niveau B2 op te tillen. Er zijn echter individuele verschillen en niet elke student zal met een B2 niveau naar Nederland vertrekken. De indruk die ik kreeg in de conversatielessen was dat de meeste studenten nog niet aan een B2-niveau aan het einde van niveau 2 zaten. Ten slotte komen de studenten dan na hun jaar in het buitenland terug naar Engeland. Sommigen zijn in hun eerste semester naar Nederland geweest en hebben misschien in hun tweede semester helemaal geen Nederlands gepraat. Anderen hebben naar hun gevoel hun Nederlands te weinig kunnen verbeteren. Aan de ene kant komt dit doordat Nederlanders stug Engels bleven praten en aan de andere kant omdat het lastig kan zijn om vrienden te worden met

[17] http://www.coe.int/T/DG4/Linguistic/CADRE_EN.asp

Nederlanders door de korte verblijfperiode. Sommige studenten zijn hier echter goed in geslaagd en hebben veel Nederlands gepraat en zijn zelfs Nederlands blijven spreken door contact te blijven houden met Nederlanders. Bovendien hebben drie van de acht studenten een Nederlandse moeder. De indicatie B2/C1 heb ik aan alle studenten gegeven, omdat ik de anonimiteit wilde waarborgen en ik heb het gevoel dat dit zo dicht mogelijk in de buurt van de realiteit ligt.

In tabel 8 is de talige informatie van de geënquêteerden weergegeven. De meesten studeren Nederlands en Duits, één student studeert ook Frans en één Spaans. De enige niet Engelse moedertaalspreekster studeert geen Duits. De meeste ouders van deze studenten zijn Engelstalig. Maar drie studenten hebben een Nederlandse moeder en één student heeft een Duitse vader. Sommige studenten hebben ook een cursus Luxemburgs voor beginners gevolgd in hun laatste jaar aan de universiteit.

Talige informatie NVT					
NVT	**moedertaal/talen**	**2e taal/talen**	**3e taal/talen**	**m.taal vader**	**m.taal moeder**
1	Engels	Duits/Spaans		Engels	Nederlands
2	Engels	Duits	Luxemburgs	Engels	Engels
3	Engels	Duits		Engels	Engels
4	Engels	Duits		Engels	Nederlands
5	Engels/Ned.	Duits	Frans	Engels	Nederlands
6	Engels	Frans/Duits	Luxemburgs	Engels	Engels
7	Fins	Zwd./Eng./Fr.	Sp./Arabisch	Fins	Fins
8	Engels	Duits	Lux./Zweeds	Duits	Engels

Tabel 8. Talige informatie NVT-studenten

In onderstaande tabel is de informatie over de relatie tussen woon- en taalsituatie van de geënquêteerden weergegeven. Deze groep is in vergelijking met de NT2-cursisten erg homogeen. Zeven van de acht zijn in Engeland opgegroeid; student nummer 7 is Fins en is ook in Finland geboren en opgegroeid. Ze wonen nu allemaal in Engeland. Twee van de drie

studenten met een Nederlandse moeder geven aan dat ze ook thuis Nederlands praten. Slechts één student zegt ook buitenshuis Nederlands te spreken.

Woon/taalsituatie NVT					
NVT	**geboorteland**	**land van opgroeien**	**woonland**	**thuistaal**	**buitenshuis**
1	Engeland	Engeland	Engeland	Engels	Engels
2	Engeland	Engeland	Engeland	Engels	Engels
3	Engeland	Engeland	Engeland	Engels	Engels
4	Engeland	Engeland	Engeland	Eng/Ned	Engels
5	Engeland	Engeland	Engeland	Eng/Ned	Engels
6	Engeland	Engeland	Engeland	Engels	Engels/Ned
7	Finland	Finland	Engeland	Engels	Engels
8	Engeland	Engeland	Engeland	Engels	Engels

Tabel 9. Woon/taalsituatie NVT-studenten

Hoofdstuk 5 Resultaten

In dit hoofdstuk bespreek ik de resultaten die ik heb verzameld door middel van de enquête die ik heb laten invullen door cursisten aan het James Boswell Instituut te Utrecht en de studenten van *the University of Sheffield*. Eerst bespreek ik de resultaten van het onderzoek dat ik heb afgenomen bij de moedertaalsprekers. Vervolgens bespreek ik de resultaten van de NT2-cursisten in paragraaf 2 en daarna die van de NVT-studenten in paragraaf 3.

5.1 Resultaten onderzoek moedertaalsprekers

Ik heb onderzoek gedaan naar de grammaticaliteit van de zinnen uit tabel 3 (zie par. 4.1). Deze zinnen heb ik laten beoordelen door zes moedertaalsprekers van het Nederlands. De resultaten zijn weergegeven in tabel 10.[18] Achter de zin is te zien hoe vaak de desbetreffende zin is goed- of afgekeurd door de deelnemers en in de laatste kolom is het percentage van correcte beoordeeldingen te zien. In de middelste twee rijen is gemarkeerd wat de juiste beoordeling van de zin is.

Beoordeling moedertaalsprekers		Moedertaal-sprekers		Correct		Percentage
	Zin	Goed	Fout	Goed	Fout	
1	Ken je dat ene meisje?	6	0	X		100%
2	Ken je dat meisje?	6	0	X		100%
3	Hij is de ene winnaar!	0	6		X	100%
4	Ene kat ligt in de tuin.	0	6		X	100%
5	Ze is getrouwd met ene Meerman.	4	2	X		67%
6	De ene fout heeft je de kop gekost.	1	5		X	80%
7	Weet je wat ook leuk is? Dat ene museum, hoe heet ’t ook alweer?	6	0	X		100%
8	Het ene meisje heeft zich misdragen.	0	6		X	100%
9	Het ene meisje heeft zich misdragen, de	4	2	X		67%

[18] De resultaten van dit onderzoek per deelnemer zijn weergegeven in een tabel in bijlage iii.

	andere meisjes niet.					
10	Zelfs dat ene boek vond hij al te veel.	6	0	X		100%
11	De ene docent, is de andere docent niet.	6	0	X		100%
12	Die ene docent, is de andere docenten niet.	1	5		X	80%
13	Die ene beslissing was funest voor het bedrijf.	6	0	X		100%
14	Er is ene meneer Andriessen aan de telefoon.	6	0	X		100%
15	De ene man schijnt de dader te zijn.	0	6		X	100%
16	Die ene man schijnt de dader te zijn.	6	0	X		100%
17	Die ene mannen schijnen de daders te zijn.	0	6		X	100%
18	Wou je drukte maken om ene euro?	0	6		X	100%

Tabel 10. Vergelijking beoordeling zinnen moedertaalsprekers

In tabel 10 is te zien dat van de 18 zinnen 14 zinnen unaniem goed of fout zijn beoordeeld. Van de vier zinnen die niet unaniem beoordeeld werden, zijn er twee (nummer 6 en 12) beide 1 keer goed beoordeeld en door de overige 5 deelnemers fout, dit is respectievelijk 80%. De andere twee zinnen (nummer 5 en 9) zijn beide 4 keer goed beoordeeld en 2 keer fout, dus 2/3 wat is afgerond tot 67%. De gemiddelde score is 94,1 afgerond 94%.

Alle zinnen zijn grotendeels in overeenstemming met de juiste beoordeling. Toch zijn er vier zinnen die enkele tegenstemmen kregen. Zin 5 (*Ze is getrouwd met ene Meerman)* werd twee keer afgekeurd. Ik denk dat de reden hiervoor kan zijn dat ze misschien niet begrepen dat 'Meerman' een familie aanduidt. Zin 9 (*Het ene meisje heeft zich misdragen, de andere meisjes niet*) is ook juist. Ik denk dat zin 9 door twee kandidaten is afgekeurd, omdat ze twijfelden nadat ze zin 8 die op zin 9 lijkt, ook fout hebben gekeurd. Desondanks is er een meerderheid die de zin heeft goedgekeurd. Hetzelfde geldt voor zin 12 die veel op zin 11 lijkt en waar één deelnemer het oneens was met de overige deelnemers. En ten slotte is zin 6 (*De ene fout heeft je de kop gekost*) één keer fout gekeurd, wat ik begrijpelijk vind omdat deze zin juist zou zijn als er een vervolg kwam met 'de andere...'.

5.2 Resultaten enquête NT2-studenten

Ik bespreek de resultaten van de enquête in drie paragrafen, aangezien de enquête uit drie onderdelen bestaat. Het eerste onderdeel bestaat uit een vragenlijst die ook enkele opdrachten bevat. Het tweede onderdeel bevat de resultaten van de beoordelingen van de correctheid van de zinnen. Het laatste onderdeel ten slotte bestaat uit een begripsopdracht.

5.2.1 Antwoorden op vragenlijst

Ik zal de resultaten van de vragenlijst toelichten. Eerst zal ik de opdracht die bij de tekst werd gegeven bespreken, namelijk het markeren van 'ene'. Dit staat in de eerste rij van de tabel weergegeven. Vervolgens bespreek ik de overige vragen 1 t/m 5. De cijfers 1 t/m 11 komen overeen met de gegevens van de informanten in tabel 4 t/m 6. Voor het gemak heb ik de vragen onder de tabel erbij gezet. De meeste vragen zijn met een ja of nee beantwoord. Ook zijn er enkele vragen met een vraagteken beantwoord. Dit betekent dat ze geen antwoord wisten of het zich niet konden herinneren. De afkorting n.v.t. staat voor niet van toepassing. Vraag 3b was de vraag om een zin te produceren. Wanneer ze dit goed hebben gedaan, staat dit in de tabel weergegeven met een √ en bij een incorrecte zin met een X.

NT2-antwoorden vragenlijst	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
'ene' gemarkeerd	nee	nee	nee	nee	ja	nee	nee	nee	nee	nee	nee
vr. 1	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja
vr. 2	ja	ja	ja	ja	nee	ja	ja	nee	ja	ja	ja
vr. 3a	ja	ja	ja	ja	nee	ja	ja	nee	ja	ja	ja
vr. 3b	√	√	√	X	X	X	√	√	√	√	√
vr. 4a	ja	ja	nee	nee	nee	nee	nee	Nee	nee	nee	ja

vr. 4b	nee	?	nee	?	nee	nee	nee	Nee	nee	nee	taal totaal
vr. 4c	ja	ja	nee	nee	nee	nee	nee	?	nee	nee	ja
vr. 4d	ja	ja	ja	?	nee	nee	ja	?	ja	ja	nee
vr. 4e	ja	ja	ja	?	nee	nee	nee	?	ja	n.v.t.	ja

Tabel 11. Antwoorden vragenlijst NT2

De opdracht: markeer woorden die je niet kent of nooit hebt gehoord of gezien.

De vragen:

1) Heb je in de tekst het woord <u>ene</u> opgemerkt?

2) Wist je dat dit woord (ene) of deze combinatie (de ene… de andere) bestaat?

3) a) Wist je al wat het woord betekende? Omcirkel: Ja / Nee / Niet van toepassing

b) Probeer nu <u>zelf</u> een zin te maken met het woord 'ene' erin: _____

4) a) Is het woord ooit in een Nederlandse les expliciet behandeld?

b) In welke methode/lesboek ben je 'ene' tegengekomen? Ja/ Nee/ Niet van toepassing. Zo ja: welke methode?

c) Is het woord 'ene' los van het boek besproken in de klas?

d) Kun je je nog ongeveer herinneren in welke context je het woord tegen bent gekomen? Omcirkel: Ja / Nee / Niet van toepassing. Zo ja, licht toe:?

e) Als je het woord hebt <u>gehoord</u>, was die spreker een moedertaalspreker van het Nederlands? Omcirkel: Ja / Nee / Niet van toepassing

5) Is er volgens jou een goede vertaling van 'ene' in jouw moedertaal?

De resultaten van de opdracht bij de tekst suggereert dat 'ene' bij 10 van de 11 informanten bekend was, want het woord 'ene' werd niet onderstreept noch omcirkeld bij tien van de elf

ingevulde enquêtes.[19] Bij één proefpersoon was echter het woord 'ene' elke keer dat het in de tekst voorkwam, onderstreept of omcirkeld. Deze persoon heeft de rest van de enquête ook maar half ingevuld en de meeste zinnen met 'ene' als 'fout' bestempeld. Deze persoon heeft als moedertaal Frans en Kinyarwanda. Deze persoon had blijkbaar nog niet eerder van het woord 'ene' gehoord en vond de enquête lastig om in te vullen.

Alle elf cursisten zeggen dat ze het woord 'ene' in de tekst in de enquête hebben opgemerkt. Hiervan zeiden negen dat ze het woord al kenden en de betekenis ervan wisten, terwijl slechts zes zeiden dat ze het woord ooit buiten de les zijn tegengekomen. De overige drie proefpersonen gaven drie keer een 'ja'-antwoord op de vraag of het woord 'ene' ooit expliciet in de les was behandeld. Deze cursisten zeiden dat het niet in relatie tot de methode was besproken, maar 'los' van het boek. Een persoon schreef zelfs: *'ja, het is expliciet in de les van Edwin behandeld op het James Boswell*'. Het ging in deze les over de constructie: 'aan de ene/aan de andere kant'.

De context waarin de proefpersonen het woord tegenkomen is vooral in de media. Slechts één cursiste geeft aan dit woord in een oefening te zijn tegen gekomen. Dit was in de NT2-methode: *Taal totaal – Nederlands voor gevorderden*.[20]

Vraag 3b bestond uit de opdracht om zelf een zin te produceren met het woord 'ene'. Negen van de elf formuleerden een correcte zin. De volgende zinnen zijn geproduceerde door de NT2-cursisten:

1) *Het ene persoon wil een enquête invullen en de andere niet;*
2) *Aan de ene kant vind ik het ok, maar aan de andere niet;*
3) *De ene jongen doet aan voetbal en de andere aan hockey, niet elke jonge vindt dezelfde sporten leuk;*
4) *Aan de ene kant vind ik deze opdracht ingewikkeld;*
5) *Ene kante waarin ze zitten is klein;*
6) *Ik heb ene vriend die in Australie woont;*

[19] Woorden die wel vaak gemarkeerd waren: *stoer, moerassig, mengseltje en vermengen.*

[20] Zie paragraaf 2.4 voor de oefening.

7) *De ene collega moest een zin maken en de rest niet;*
8) *De ene kantoorgebouw die op de Brink staat, wordt binnenkort gesloopt;*
9) *Ene vrouw Müller uit Berlijn;*
10) *Aan de ene kant zou ik met mijn vriendin naar de bioscoop mee willen gaan, aan de andere kant blijf ik toch liever thuis TV kijken;*
11) *Hij is die ene jongen die ik zocht;*

Zin 9 is eigenlijk geen zin (enkel een subject), toch is deze zin in principe niet fout. Drie zinnen van de elf zijn niet correct. Zin 4 mist het tweede deel van de constructie 'aan de ene kant' wordt niet gevolgd door 'aan de andere kant'. De andere twee zinnen licht ik hieronder toe:

5) *Ene kante waarin ze zitten is te klein.*

Zin 5 is geproduceerd door dezelfde persoon die 'ene' in de tekst overal had onderstreept en omcirkeld. De betekenis van de zin is onlogisch: 'ene kante' is in ieder geval geen correct Nederlands.

6) *Ik heb ene vriend die in Australië woont.*

In zin 6 is 'ene' verkeerd gebruikt: 'een vriend' is juist. 'Ene' wordt hier in feite als telwoord gebruikt. 'Een' zou wel kunnen, maar de nadruk die 'ene' geeft, is hier niet van toepassing. 'Ene' vereist een specifiek persoon om naar te verwijzen. In combinatie met een eigennaam zou de zin wel correct zijn: '*Ik heb ene vriend genaamd Jan die in Australië woont*.'

Bij vraag 4f in de vragenlijst werd gevraagd naar de context waarin de cursisten het woord ooit hebben gezien of gehoord. Deze vraag leverde de volgende antwoorden op:

> *Op alle manieren, een tekst, televisie, een boek, een grammaticaoefening en drie keer het antwoord 'niet van toepassing*'.

De drie mensen die antwoordden met 'niet van toepassing' zeiden ook dat ze het woord nog nooit bewust gehoord of gelezen hadden. Het merendeel van de proefpersonen heeft het woord dus wel bewust gehoord en/of gelezen en op verschillende manieren.

Bij vraag 5 in de vragenlijst werd gevraagd naar een goede vertaling van 'ene' in hun eigen moedertaal. Deze vraag leverde twee vraagtekens op. De rest beantwoordde de vraag met '*ja*' en sommigen gaven een mogelijke vertaling. Een vertaling naar het Engels werd meerdere keren gegeven:

'*a (particular) one', 'a', 'some*'.

Een Spaanstalige cursist merkte op: '*Ik denk dat 'ene' een lidwoord is en lidwoord zijn er niet in het Spaans*'. Meerdere personen gaven aan dat de vertaling afhankelijk is van de functie of betekenis en dat er dus meerdere vertalingen mogelijk zijn. Dus volgens de cursisten zijn er woorden in hun moedertaal die dezelfde functie(s) hebben als het woord 'ene'. 'Ene' werd door de informanten vaak vertaald met de normale vorm van het onbepaald lidwoord: 'eine' (Duits), 'one' (Engels) en 'un/une' (Frans). Deze vorm wordt vooral gebruikt in de uitdrukking 'de ene… de andere' en komt ook in deze talen zo voor: 'auf der einen Seite…auf der anderen Seite' (Duits), 'on the one hand… on the other hand' (Engels) en 'd'une part…. 'd'autre part' (Frans). Het onbepaald lidwoord wordt dus gebruikt in deze constructie, maar hoe zit het met de andere functies van 'ene', die van onbepaald voornaamwoord en bepaald hoofdtelwoord? Sommigen gaven aan dat ze verschillende woorden gebruiken voor de verschillende functies van 'ene'. De enquêtes gaven echter niet voldoende data om aan te tonen dat er een vertaling is die 'ene' in alle functies overlapt.

5.2.2 Beoordeling zinnen

De enquête vervolgde met de opdracht om 18 zinnen op correctheid te beoordelen. Deze resultaten zijn in tabel 12 weergegeven naast de resultaten van het onderzoek bij de moedertaalsprekers. In de laatste kolom is het percentage van goede beoordelingen van de NT2'ers berekend.

Resultaten zinnen NT2		NT2		Moedertaal sprekers		Percentage NT2
	Zin	Goed	Fout	Goed	Fout	
1	Ken je dat ene meisje?	7	4	6	0	64%
2	Ken je dat meisje?	11	0	6	0	100%
3	Hij is de ene winnaar!	4	7	0	6	64%
4	Ene kat ligt in de tuin.	3	8	0	6	73%
5	Ze is getrouwd met ene Meerman.	8	3	4	2	73%
6	De ene fout heeft je de kop gekost.	6	5	1	5	46%
7	Weet je wat ook leuk is? Dat ene museum, hoe heet 't ook alweer?	9	2	6	0	82%
8	Het ene meisje heeft zich misdragen.	4	7	0	6	64%
9	Het ene meisje heeft zich misdragen, de andere meisjes niet.	8	3	4	2	73%
10	Zelfs dat ene boek vond hij al te veel.	7	4	6	0	64%
11	De ene docent, is de andere docent niet.	5	6	6	0	46%
12	Die ene docent, is de andere docenten niet.	8	3	1	5	27%
13	Die ene beslissing was funest voor het bedrijf.	7	4	6	0	64%
14	Er is ene meneer Andriessen aan de telefoon.	8	3	6	0	73%
15	De ene man schijnt de dader te zijn.	3	8	0	6	73%
16	Die ene man schijnt de dader te zijn.	7	4	6	0	64%
17	Die ene mannen schijnen de daders te zijn.	2	9	0	6	82%
18	Wou je drukte maken om ene euro?	7	4	0	6	36%

Tabel 12. Beoordeling zinnen NT2

De elf NT2-cursisten zijn allemaal erg verschillend van mening. Slechts over één van de achttien zinnen waren de NT2- en moedertaalsprekers het 100% met elkaar eens, namelijk de tweede zin: '*Ken je dat ene meisje?*' Ze zijn het een paar keer grotendeels oneens met de moedertaalsprekers. Dit is te zien aan de volgende beoordelingen: 3/8 (1 keer), 4/7 (1 keer) en 5/6 (2 keer), dit is respectievelijk 27%, 36% en 46%. De overige zinnen zijn wel grotendeels in overeenstemming met de beoordeling van de moedertaalsprekers: 8/3 (5 keer) en 7/4 (6 keer) is veel te zien. Percentueel gezien is dat respectievelijk 73% en 64%. Ook de verhouding 9/2 komt twee keer voor, dit is 82%. En ten slotte één keer 100%. De gemiddelde score is 62.3 afgerond 62%.

Er waren echter een paar zinnen waar een groot meningsverschil naar voren kwam. Ik bespreek deze zinnen hieronder één voor één:

1) Zin 3: '*Hij is de ene winnaar!*'
   Deze zin werd door alle zes moedertaalsprekers fout beoordeeld, terwijl de NT2-cursisten deze 4 keer goed en 7 keer fout beoordeelden, dus overwegend fout.

2) Zin 6: '*De ene fout heeft je de kop gekost.'*
   Deze zin werd door de zes moedertaalsprekers 1 keer goed en 5 keer fout beoordeeld. De NT2-curisten beoordeelden deze zin echter 6 keer goed en 5 keer fout.

3) Zin 11: '*De ene docent, is de andere docent niet*.'

   Deze zin werd door de moedertaalsprekers 6 keer goed beoordeeld. De NT2-curisten waren het met elkaar oneens: 5 keer goed en 6 keer fout.

4) Zin 12: '*Die ene docent, is de andere docenten niet*.'

   Deze zin werd door de moedertaalsprekers 1 keer goed en 5 keer fout beoordeeld. De NT2-cursisten waren anders van mening en bestempelden de zin 8 keer goed en 3 keer fout.

5) Zin 18: '*Wou je drukte maken om ene euro*?'

Deze zin werd door de moedertaalsprekers 6 keer fout beoordeeld. De NT2-cursisten waren grotendeels van mening dat deze zin goed was: 7 keer goed en 4 keer fout.

5.2.3. Begrip betekenisverschil

De opdracht waar de enquête mee afsluit omvat 5 keer 2 zinnen met de vraag: '*Is er sprake van een verschil in betekenissen tussen zin 1 en 2? En zo ja: wat is er verschillend aan de betekenissen van de zinnen?'* Alle zinnen hebben een betekenisverschil doordat in de ene zin '*ene*' staat en in de andere zin het lidwoord '*een*' of geen lidwoord. De resultaten staan in tabel 13 weergegeven.

Begrip betekenisverschillen NT2	1/2	3/4	5/6	7/8	9/10	
1	-/+	√	√	√	√	
2	√	√	√	√	√	
3	√	√	√	√	√	
4	√	√	X	√	√	
5	X	X	-	-	-	
6	√	√	√	√	-/+	
7	√	√	X	√	X	
8	-/+	√	-/+ (- uitleg)	-/+(- uitleg)	√	
9	X	√	X	√	√	
10	√	√	√	√	√	
11	X	√	√	√	√	
Totaal NT2						**Totaal**
Goed	6	10	6	9	8	39
Half correct	2	0	1	1	1	5
Fout	3	1	3	0	1	8

Tabel 13. Begrip betekenisverschillen NT2

<u>Legenda</u>

√ = correct antwoord

-/+ = niet helemaal correct

X = incorrect antwoord

De NT2-cursisten hebben de vragen bij deze opdracht grotendeels beantwoord met '*ja, er is een betekenisverschil*'. Twee keer had een cursist (nummer 8) geen toelichting gegeven met uitleg wat het verschil was, dus deze heb ik als 'half correct' in de tabel weergegeven.

Er was één cursist die het woord 'ene' als enige overal in de tekst gemarkeerd had en aangaf het woord niet te kennen noch te begrijpen. Deze proefpersoon heeft twee van de vijf vragen beantwoord en de twee beantwoordde vragen waren fout. Verder werd er nog zeven keer een foute uitleg gegeven; de cursist kon niet beschrijven wat het betekenisverschil was. Vijf van de zeven keer was de beschrijving maar half of onvolledig, maar soms wel dicht in de buurt van het juiste antwoord. De meeste proefpersonen konden met dergelijke beschrijvingen zoals 'ene geeft meer nadruk' of 'ene betekent dat de persoon onbekend is voor de spreker' aantonen dat ze begrepen wat het betekenisverschil was. Over het algemeen hebben de NT2-cursisten deze opdracht goed gemaakt; er waren 39 goede antwoorden, 5 half fout en 8 fout. In percentages omgerekend is dat een score van 80%.[21]

5.3 Resultaten NVT-studenten

Ik bespreek de resultaten van de enquête in drie paragrafen in dezelfde volgorde die ik gehanteerd heb bij het bespreken van de resultaten van de NT2'ers. Dus eerst de antwoorden die gegeven zijn in de vragenlijst, vervolgens de beoordeling van de zinnen door de informanten en ten slotte de resultaten van de begripsopdracht.

5.3.1 Antwoorden op vragenlijst

De antwoorden die door de NVT-studenten zijn ingevuld bij de vragenlijst staan weergegeven in tabel 14. Vervolgens zal ik de resultaten van de vragenlijst toelichten.

[21] (39x100)+(5x50)+(8x0)/52=79,8%

Vragen tekst NVT	1	2	3	4	5	6	7	8
‘ene’ gemarkeerd	nee	nee	nee	nee	nee	nee	nee	nee
vr. 1	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja
vr. 2	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja
vr. 3a	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja
vr. 3b	√	√	√	√	X	√	√	√
vr. 4a	nee	nee	nee	nee	nee	nee	nee	?
vr. 4b	nee	nee	nee	nee	nee	nee	nee	?
vr. 4c	nee	nee	nee	nee	nee	nee	nee	?
vr. 4d	ja	ja	ja	?	ja	ja	ja	?
vr. 4e	ja	ja	ja	?	ja	ja	ja	ja

Tabel 14. Antwoorden vragenlijst NVT

Niemand had het woord ‘ene’ of de constructie ‘ene...andere’ gemarkeerd in de tekst.[22] Bij vraag 2 werd ook door alle acht aangegeven dat ze wisten van het bestaan van het woord en dat ze het ook hadden opgemerkt in de tekst (vraag 1).

Bij vraag 3 kregen ze de opdracht om zelf zinnen te produceren. Deze zinnen heb ik hieronder bij elkaar gezet:

1) *Aan de ene kant zei ze dit, aan de andere kant zei hij dat.*

2) *Op de ene of andere manier zal ik dit enquête beantwoorden!*

3) *De ene man was leuk, maar de andere niet.*

4) *Op de ene of andere manier deed hij het goed.*

5) *De ene moeder is trots op zijn kind.*

6) *Ik wil graag van het ene land naar het andere reizen.*

7) *De ene jongen spreek dialect, terwijl de andere geen dialect kan.*

[22] De woorden die vaak onderstreept of omcirkeld waren, zijn de volgende: *stoer, moeras, almaar en mengseltje*.

8) *De ene glas is leeg maar de andere niet.*

Zeven van de acht zijn correct geproduceerde zinnen.[23] Alleen de vijfde zin is wat betreft 'ene' onjuist:

5) '*De ene moeder is trots op zijn kind*'.

Hier mist het tweede deel van de constructie. 'De ene' impliceert dat er een 'andere' moeder is, want als 'ene' wordt voorafgegaan door een bepaald lidwoord, moet er in de rest van de zin sprake zijn van een contrast. Wel correct zou zijn: '*De ene moeder is trots op zijn kind, maar de andere moeder niet*'.

Op vraag 4f in de vragenlijst werd gevraagd naar de context waarin de cursisten het woord ooit hebben gezien of gehoord. Deze vraag leverde de volgende antwoorden op:

> *Informeel gesprek, conversatie, tekst, televisie, boek, spreekoefening en 'niet van toepassing'*.

Er was één student die 'niet van toepassing' antwoordde. Zeven van de acht hebben het woord dus bewust gehoord en/of gelezen. Zes van de acht zeggen dat ze het vooral in een informeel gesprek hebben gehoord en zeven van de acht zeggen ook dat ze het hebben gehoord bij een moedertaalspreker. Verder zijn ze het vooral tegen gekomen in verschillende media en één student meent zich te herinneren het gehoord te hebben bij een moedertaalspreker in een lessituatie, namelijk in een spreekoefening.

Op vraag 5 in de vragenlijst, werd gevraagd naar een goede vertaling van 'ene' in hun eigen moedertaal en zo ja, welke vertaling vinden ze het geschikts? Deze vraag leverde de volgende antwoorden op:

> *The one / one/ one of / some / a certain / from the one part to another (van de ene streek naar de andere).*

[23] Ik heb hierbij niet gelet op de/het fouten of andere fouten.

Ik heb de studenten hier na de enquête nogmaals naar gevraagd en ze waren het er over eens dat er geen precieze vertaling is en dat 'ene' toch een bijzonder woord is. Ze zouden verschillende Engelse woorden gebruiken voor de verschillende functies van 'ene'.

In de *Van Dale Nederlands-Engels* (Martin & Tops: 1986) heb ik één vertaling gevonden:

> ene (onb.vnm) 0.1 a, an --> one 1.1 woont hier - Bertels?
> Does a (Mr/Ms) Bertels live here?

Er is niet één vertaling die alle drie de functies omvat. Welke vertaling geschikt is, is afhankelijk van de functie in de zin. De studenten hebben me geholpen met het vertalen van enkele zinnen, die ik hieronder zal toelichten. Wanneer 'ene' functioneert als bijvoeglijke onbepaalde voornaamwoord, waarin 'ene' de betekenis heeft van '*een zekere'* zou vertaald kunnen worden met 'a certain' of 'some':

- *Ene meneer Janssen wil je spreken → A certain mister John would like to speak with you.*

En 'ene' als bepaald hoofdtelwoord zou vertaald kunnen worden met 'one':

- *Dat ene boek vond hij al te veel om te lezen → Even that one book he found already too much to read.*

Een geschikte vertaling voor de constructie 'de ene … de andere' zou zijn 'the one … the other':

- *Van het ene deel naar het andere deel van het land reizen →*

  To travel from the one part to the other part of the country.

5.3.2 Beoordeling zinnen

De resultaten van de opdracht om 18 zinnen op correctheid te beoordelen zijn hieronder weergegeven in tabel 15. Deze resultaten zijn weergegeven naast de resultaten van het

onderzoek waarin de moedertaalsprekers hun beoordeling van de zinnen hebben gegeven.

Resultaten zinnen NVT		NVT-studenten		Moedertaal-sprekers		Percentage NVT
	Zin	Goed	Fout	Goed	Fout	0 – 100%
1	Ken je dat ene meisje?	3	5	6	0	37.5%
2	Ken je dat meisje?	8	0	6	0	100%
3	Hij is de ene winnaar!	5	3	0	6	37.5%
4	Ene kat ligt in de tuin.	3	5	0	6	62.5%
5	Ze is getrouwd met ene Meerman.	7	1	4	2	87.5%
6	De ene fout heeft je de kop gekost.	8	0	1	5	0%
7	Weet je wat ook leuk is? Dat ene museum, hoe heet ’t ook alweer?	5	3	6	0	62.5%
8	Het ene meisje heeft zich misdragen.	6	2	0	6	25%
9	Het ene meisje heeft zich misdragen, de andere meisjes niet.	7	1	4	2	87.5%
10	Zelfs dat ene boek vond hij al te veel.	6	2	6	0	75%
11	De ene docent, is de andere docent niet.	1	7	6	0	12.5%
12	Die ene docent, is de andere docenten niet.	5	3	1	5	37.5%
13	Die ene beslissing was funest voor het bedrijf.	7	1	6	0	87.5%
14	Er is ene meneer Andriessen aan de telefoon.	6	2	6	0	75%
15	De ene man schijnt de dader te zijn.	0	8	0	6	100%
16	Die ene man schijnt de dader te zijn.	7	1	6	0	87.5%
17	Die ene mannen schijnen de daders te zijn.	1	7	0	6	87.5%
18	Wou je drukte maken om ene euro?	3	5	0	6	62.5%

Tabel 15. Beoordeling zinnen NVT

Drie van de 18 zinnen kregen 100% van de stemmen, waarvan één het totaal tegenovergestelde beoordeeld was in vergelijking met de moedertaalsprekers. Vijf zinnen

kregen 87.5%. Ook kregen twee zinnen een 6/2 verhouding aan stemmen, dit is 75%. Ze twijfelden echter over de juistheid van zes zinnen, waarvan drie zinnen een 3/5 verhouding (37.5%) en drie zinnen overwegend in overeenstemming met de moedertaalsprekers: 62.5%. Twee keer zijn ze het echter totaal oneens met de moedertaalsprekers. Dit is te zien aan de verhoudingen: 12.5% (1 keer) en 25% (1 keer). De gemiddeld score is 62,5 afgerond 63%.

De volgende zinnen zal ik toelichten omdat er sprake was van een groot meningsverschil tussen de moedertaalsprekers en de NVT-studenten. Deze zinnen werden ook opvallend anders beoordeeld door de NT2-cursisten (zie par. 5.1.2).

1) Zin 3: '*Hij is de ene winnaar!*'
   Deze zin werd door de 6 moedertaalsprekers fout beoordeeld, terwijl de NVT-studenten de zin overwegend goed beoordeelden: 5 keer goed en 3 keer fout.

2) Zin 6: '*De ene fout heeft je de kop gekost.'*
   Zin 6 werd door de zes moedertaalsprekers 1 keer goed en 5 keer fout beoordeeld. De NVT-studenten waren het totaal niet eens met de moedertaalsprekers en beoordeelden de zin allemaal goed.

3) Zin 8: *'Het ene meisje heeft zich misdragen.'*

   Deze zin werd door 6 van de 8 studenten goed gekeurd, terwijl alle zes de moedertaalsprekers deze zin afkeurden. Blijkbaar vinden de NVT-studenten deze zin wel correct.

4) Zin 11: '*De ene docent, is de andere docent niet*.'

   Deze zin werd door de moedertaalsprekers 6 keer goed beoordeeld. En de NVT-studenten waren het wederom totaal oneens met de moedertaalsprekers en beoordeelden de zin 1 keer goed en 7 keer fout.

5) Zin 12: '*Die ene docent, is de andere docenten niet*.'
   Zin 12 werd door de moedertaalsprekers 1 keer goed en 5 keer fout beoordeeld. En de NVT-studenten waren twijfelachtig en beoordeelden de zin 5 keer goed en 3 keer fout.

6) Zin 18: '*Wou je drukte maken om ene euro*?'

Deze zin werd door de moedertaalsprekers 6 keer fout beoordeeld. En de NVT-studenten waren weer twijfelachtig: 3 keer goed en 5 keer fout.

5.3.3 Begrip betekenisverschil

In de onderstaande tabel zijn de resultaten weergegeven van de opdracht, waarin de NVT-studenten hebben getoond hoe goed hun begrip van het woord 'ene'.

Begrip betekenisverschillen NVT	1/2	3/4	5/6	7/8	9/10	**Totaal**
1	√	-/+	√	√	-/+	
2	-/+	√	√	√	√	
3	√	-/+	√	√	√	
4	-/+	X	√	√	√	
5	√	√	√	√	√	
6	√	√	√	√	√	
7	√	√	√	√	√	
8	√	√	√	√	√	
Totaal						
Goed	6	5	8	8	7	34
Half correct	2	2	0	0	1	5
Fout	0	1	0	0	0	1

Tabel 16. Begrip betekenissenverschil NVT

Legenda

√ = correct antwoord

-/+ = niet helemaal correct

X = incorrect antwoord

In de opdracht met het aangeven en beschrijven van het betekenisverschil tussen de twee zinnen, werd er slechts één 'fout' en 5 keer een 'niet helemaal correct' antwoord gegeven.

Dit is een score van 91%.[24] Proefpersoon 4 maakte één fout door 'nee' te antwoorden bij de vraag of er sprake was van een betekenisverschil tussen de twee zinnen. De andere vijf antwoorden die ik met een +/- heb beoordeeld, betreffen vragen die wel goed beantwoord waren, maar waarbij het betekenisverschil niet juist was uitgelegd. Bijvoorbeeld bij de zinnen 3/4:

Is er sprake van een verschil in betekenissen tussen zin 3 en 4? *Ja / Nee*

3) *Die ene fout heeft je de kop gekost.*

4) *Een fout heeft je de kop gekost.*

De student gaf als argument: '*zin 3 betekent dat deze fout de enige fout was, in zin 4 waren er misschien meerdere fouten, maar deze was wat je de kop had gekost.'*

Dit is niet helemaal correct, want zin 3 zegt niet dat er slechts één fout was gemaakt. Maar zoals andere studenten correct opmerken: '*in zin 3 gaat het om een specifieke/bepaalde fout die je de kop heeft gekost, terwijl in zin vier meerdere fouten zijn gemaakt en het onduidelijk is welke fout je de kop heeft gekost*.'

5.4 Vergelijking resultaten NT2 – NVT

In deze paragraaf vergelijk ik de resultaten van de enquêtes van de NT2-cursisten met de resultaten van de NVT-studenten. Ik bespreek de drie onderdelen van de enquête wederom in aparte paragrafen.

5.4.1 Vragenlijst

Het feit dat van de 19 informanten 18 het woord 'ene' niet in de tekst hebben gemarkeerd, suggereert dat ze 'ene' al kenden en begrepen. Dit wordt ook ondersteund door de antwoorden die gegeven zijn in de vragenlijst. Er zijn geen duidelijke verschillen tussen de antwoorden van NT2'ers en NVT'ers die zichtbaar naar voren komen. Wel zijn er een paar NT2-cursisten die zeggen dat ze het woord 'ene' niet kenden en een paar die zeiden dat ze het woord 'ene' in de klas waren tegengekomen. Dit kan zijn omdat ze taalles krijgen of

[24] (34x100)+(5x50)+(1x0)/40=91,3%

hebben gekregen van verschillende docenten. Dit in tegenstelling tot de NVT-studenten die allemaal dezelfde antwoorden gaven, wat waarschijnlijk het gevolg is van het feit dat ze dezelfde colleges en docenten hebben gehad. Er zijn dus geen significante verschillen tussen de NT2- en de NVT-informanten.

5.4.2. Beoordeling zinnen

Hieronder is nog een keer de beoordeling van de zinnen te zien van alle drie de groepen: de NT2- en NVT-studenten en de moedertaalsprekers. De beoordeling is per groep weergegeven in percentages.

Vergelijking beoordeling zinnen in percentages				
	Zin	NT2	NVT	Moedertaal -sprekers
1	Ken je dat ene meisje?	64%	37.5%	100%
2	Ken je dat meisje?	100%	100%	100%
3	Hij is de ene winnaar!	64%	37.5%	100%
4	Ene kat ligt in de tuin.	73%	62.5%	100%
5	Ze is getrouwd met ene Meerman.	73%	87.5%	67%
6	De ene fout heeft je de kop gekost.	46%	0 %	80%
7	Weet je wat ook leuk is? Dat ene museum, hoe heet ’t ook alweer?	82%	62.5%	100%
8	Het ene meisje heeft zich misdragen.	64%	25%	100%
9	Het ene meisje heeft zich misdragen, de andere meisjes niet.	73%	87.5%	67%
10	Zelfs dat ene boek vond hij al te veel.	64%	75%	100%
11	De ene docent, is de andere docent niet.	46%	12.5%	100%

12	Die ene docent, is de andere docenten niet.	27%	37.5%	80%
13	Die ene beslissing was funest voor het bedrijf.	64%	87.5%	100%
14	Er is ene meneer Andriessen aan de telefoon.	73%	75%	100%
15	De ene man schijnt de dader te zijn.	73%	100%	100%
16	Die ene man schijnt de dader te zijn.	64%	87.5%	100%
17	Die ene mannen schijnen de daders te zijn.	82%	87.5%	100%
18	Wou je drukte maken om ene euro?	36%	62.5%	100%
	Gemiddelde score	62%	63%	94%

Tabel 17. Beoordeling zinnen NT2- en NVT-studenten en moedertaalsprekers.

Slechts over één van de achttien zinnen waren alle drie de groepen het eens, namelijk de tweede zin: '*Ken je dat ene meisje?*'

Ook is het erg opvallend dat de NVT-studenten zin 6 en 11 als gehele groep de zin anders beoordeelden dan de NT2-cursisten en de moedertaalsprekers. Dit is misschien omdat ze dezelfde taal- en onderwijsachtergrond hebben. Ook zin 3, 12 en 18 werden erg verschillend beoordeeld door de drie groepen. De gemiddelde scores van de NT2- en NVT-leerders zijn gelijk: 62 en 63%. Er is dus geen verschil in de resultaten van de NT2- en de NVT-leerders. Dit percentage ligt wel ver weg van de moedertaalsprekers die een score van 94% behaalden. Hoewel de tabel veel overeenstemming toont, waren er een paar zinnen waarin een groot meningsverschil naar voren kwam. Ik bespreek deze zin hieronder één voor één:

1) Zin 3: '*Hij is de ene winnaar!*'

   Deze zin werd door de 6 moedertaalsprekers fout beoordeeld, terwijl de NT2-cursisten deze 4 keer goed en 7 keer fout beoordeelden, dus overwegend fout. De NVT-studenten beoordeelden de zin echter overwegend goed: 5 keer goed en 3 keer fout.

2) Zin 6: '*De ene fout heeft je de kop gekost.'*

   Deze zin werd door de zes moedertaalsprekers 1 keer goed en 5 keer fout beoordeeld. De NT2-curisten beoordeelden deze zin echter 6 keer goed en 5 keer

fout. De NVT-studenten waren het totaal niet eens met de moedertaalsprekers en beoordeelden de zin allemaal goed.

3) Zin 8: '*Het ene meisje heeft zich misdragen.'*

Daarnaast werd zin 8 ook anders beoordeeld door de drie groepen. Deze zin werd door 6 van de 8 NVT-studenten goed gekeurd, terwijl slechts 4 NT2-cursisten het daarmee eens waren en alle 6 de moedertaalsprekers deze zin afkeurden. Blijkbaar vinden de NVT-studenten deze zin correcter dan de andere groepen. De zin is echter fout. De zin die erna volgt, heeft wel het tweede deel van de constructie:

9) '*Het ene meisje heeft zich misdragen, de andere meisjes niet.'*

Zin 9 wordt inderdaad door alle drie de groepen grotendeels goedgekeurd: 7 van de 8 NVT-er's, 8 van de 11 Nt2-er's en 4 van de 6 Nederlanders.

4) Zin 11: '*De ene docent, is de andere docent niet*.'

Deze zin werd door de moedertaalsprekers 6 keer goed beoordeeld. De NT2-cursisten waren het met elkaar oneens: 5 keer goed en 6 keer fout. En de NVT-studenten waren het wederom totaal oneens met de moedertaalsprekers en beoordeelden de zin 1 keer goed en 7 keer fout.

5) Zin 12: '*Die ene docent, is de andere docenten niet*.'

Deze zin werd door de moedertaalsprekers 1 keer goed en 5 keer fout beoordeeld. De NT2-cursisten waren anders van mening en bestempelden de zin 8 keer goed en 3 keer fout. En de NVT-studenten waren twijfelachtig en beoordeelden de zin 5 keer goed en 3 keer fout.

6) Zin 18: '*Wou je drukte maken om ene euro*?'

Deze zin werd door de moedertaalsprekers 6 keer fout beoordeeld. De NT2-cursisten waren grotendeels van mening dat deze zin goed was: 7 keer goed en 4 keer fout. En de NVT-studenten waren weer twijfelachtig: 3 keer goed en 5 keer fout.

Tabel 18 toont hoe de stemmen percentueel verspreid zijn.

Verdeling stemmen	Aantal zinnen per groep			
Percentage	**NT2**	**NVT**	**Moedertaalsprekers**	**Totaal**
100%	1	3	14	18
80-90%	2	5	2	9
70-80%	3	2	0	5
60-70%	6	3	2	11
50-60%	2	0	0	2
40-50%	2	0	0	2
30-40%	1	3	0	4
20-30%	1	1	0	2
10-20%	0	1	0	1
Totaal	18	18	18	54
Gemiddelde	62%	63%	94%	

Tabel. 18 Verdeling stemmen in percentages alle groepen

In tabel 18 is te zien dat in vergelijking met de moedertaalsprekers de stemmen van de NT2- en NVT-sprekers ruimer verspreid zijn; ze zijn dus minder eenstemmig dan de moedertaalsprekers. Deze uiteenlopende resultaten zijn aan de ene kant deels het gevolg van het feit dat ik niet een even aantal informanten heb gebruikt, waardoor de verhouding ongelijk is. Aan de andere kant kan het zijn dat deze opdracht misschien te moeilijk was voor NT2- en NVT-leerders. De moedertaalsprekers hebben een aangeboren taalgevoel over de correctheid van Nederlandse zinnen, terwijl T2-leerders daar niet zo fijngevoelig voor zijn. Toch zijn de moedertaalsprekers het ook niet helemaal met elkaar eens. Het is dus alleen maar logisch dat de NT2- en NVT-leerders het minder met elkaar eens zijn.

Over het algemeen zijn de NT2- en NVT-leerders redelijk capabel om de correctheid van de zinnen te beoordelen, want 13 van de 18 zinnen zijn overwegend in overeenstemming met de beoordeling van de moedertaalsprekers. Dat wil zeggen: wanneer de moedertaalsprekers de zin goed beoordeeld hebben, dan had de meerderheid van de NT2'ers en NVT'ers deze zin ook goed beoordeeld en andersom.

5.4.3. Begrip betekenis

In de onderstaande tabel staan de resultaten van de NT2- en NVT-leerders van de opdracht waarin de proefpersonen zinnen op correctheid moesten beoordelen. De NT2-cursisten gaven 5 half correcte en 8 foute antwoorden. Dit is een score van 80% De NVT-studenten scoorden beter dan de NT2-cursisten in deze opdracht, want die hadden slechts 1 vraag fout en 5 vragen half fout beantwoord, wat omgerekend een score van 91% is. Het gemiddelde van alle informanten is 85,5%. Een verschil van 10% zegt weinig in zo'n kleine onderzoeksgroep dat er geen sprake is van significante verschillen tussen de twee groepen informanten.

Vergelijking beoordeling zinnen		**Zin**					**Totaal**
		1/2	3/4	5/6	7/8	9/10	
Beoordeling							
Goed	NT2	6	10	6	9	8	39
Goed	NVT	6	5	8	8	7	34
Half correct	NT2	2	0	1	1	1	5
Half correct	NVT	2	2	0	0	1	5
Fout	NT2	3	1	3	0	1	8
Fout	NVT	0	1	0	0	0	1

Tabel 19. Vergelijking resultaten NT2-NVT

5.5 Samenvatting resultaten

Ik zal in deze paragraaf de resultaten nog eens kort samenvatten per onderdeel.

Vragenlijst

Slechts één informant heeft het woord 'ene' in de tekst gemarkeerd. Er waren twee NT2-cursisten die zeiden dat ze het woord 'ene' niet kenden. 16 van de 19 informanten konden vertellen in welke context ze 'ene' waren tegen gekomen. Dit was vooral in verschillende soorten media en informele gesprekken. Van de NT2'ers zeiden er vijf van de elf dat ze het woord 'ene' bij een moedertaalspreker hadden gehoord; en zeven van de acht NVT'ers. Vier

informanten, waarvan één NVT'er, gaven aan dat ze het woord in een lessituatie zijn tegen gekomen. De vertaling van 'ene' naar andere talen is afhankelijk van de functie waarin het wordt gebruikt.

Productie

Acht van de elf NT2-cursisten hadden een goede zin met 'ene' geproduceerd en ook zeven van de acht NVT-studenten deden dit goed. De meeste zinnen bevatten de contrastconstructie 'de ene… de andere'. Enkel één T2-leerder had een andere vaste uitdrukking toegepast. Niemand had een zin in de betekenis van 'een zekere' geproduceerd.[25]

Beoordeling zinnen

Slechts over één van de achttien zinnen waren alle drie de groepen het eens, namelijk de zin: '*Ken je dat ene meisje?*' Zes zinnen werden erg verschillend beoordeeld door de drie groepen. De stemmen van de NT2-en NVT-sprekers waren minder in overeenstemming dan die van de moedertaalsprekers. De NT2- en NVT-leerders beoordeelden 13 van de 18 zinnen overwegend in overeenstemming met de beoordeling van de moedertaalsprekers. Dat wil zeggen: als de moedertaalsprekers de zin goed beoordeeld hebben, dan heeft de meerderheid van de NT2'ers en NVT'ers deze zin ook goed beoordeeld en andersom. Maar ook de moedertaalsprekers waren het in vier zinnen niet helemaal met elkaar eens. De gemiddelde scores tonen dat de NT2- en NVT-leerders beduidend slechter scoorden dan de moedertaalsprekers: een 62 en 63% tegenover een 94% van de moedertaalsprekers.

Begrip betekenis

In deze opdracht hadden de NT2-cursisten hadden een score van 80%. De NVT-studenten behaalden een score van 91%. Gemiddeld hebben de informanten samen een score van 85.5% gehaald.

Er zijn geen significante verschillen gevonden in de resultaten van de NT2- en de NVT-leerders.

[25] Zie paragraaf 2.3 voor alle drie de functies van 'ene'.

Hoofdstuk 6 Discussie

In dit hoofdstuk interpreteer ik de resultaten. Hierbij koppel ik terug naar de onderzoeksvragen. Wat voor antwoord geven de resultaten op de deelvragen? Hierop formuleer ik een antwoord in paragraaf 1. Welk antwoord geeft dit op mijn hoofdvraag? Zie hiervoor paragraaf 2. Zijn de resultaten anders dat ik had verwacht? Welke hypothesen zijn wel en welke zijn niet uitgekomen (zie par. 3.3). En zo ja, hoe zou dat dan komen?

Ik heb in paragraaf 5.4 de resultaten van de NT2- en NVT-studenten vergeleken en ik acht de verschillen verwaarloosbaar. Bovendien zijn de groepen niet groot genoeg om significante verschillen aan te tonen. Daarom zal ik de resultaten van beide groepen samen bediscussiëren. Ik verwijs vanaf nu naar beide groepen als 'de informanten' of 'de proefpersonen'.

6.1 Reflectie deelvragen

Ik stel de resultaten ter discussie per deelvraag in de volgende paragrafen en vertel wat me is meegevallen en tegengevallen met betrekking tot mijn verwachtingen.

6.1.1 Deelvraag a

a) *Zijn NT2- en NVT-leerders ooit in aanraking geweest met het woord 'ene' en in welke context (lessituatie of andere context) zijn ze dit woord tegengekomen?*

Ja, mijn informanten zijn het woord al eerder tegengekomen. Dankzij het feit dat van de 19 informanten 18 het woord 'ene' niet in de tekst hebben gemarkeerd, kan ik aannemen dat ze 'ene' al kenden en begrepen. Dit wordt ook ondersteund door de antwoorden die gegeven zijn in de vragenlijst; 18 van de 19 zeggen dat ze het woord al kenden en de betekenis ervan weten. Slechts één informant vormde een uitzondering. Deze informant wist de betekenis niet en zei dat hij het woord ook nooit eerder was tegengekomen.

De context waarin de informanten 'ene' zijn tegen gekomen is vooral buiten de Nederlandse taalles. Slechts 3 informanten merken op dat 'ene' in de les besproken is, maar slechts één informant geeft aan zich te herinneren dat de constructie 'ene…andere' expliciet is

besproken in de les. Van de 19 gaven 16 aan het woord ‘ene’ bewust te zijn tegen gekomen buiten de les. De context waarin de informanten het woord bewust zijn tegenkomen is vooral in de media, zoals teksten en boeken, en in informele gesprekken met moedertaalsprekers.

Verwachting

Ik had inderdaad verwacht dat de NT2- en NVT-leerders weinig zouden markeren in de tekst, maar ik had niet verwacht dat slechts één informant het woord ‘ene’ zou markeren Dit aantal is dus iets lager uitgevallen.

Ik had verwacht dat de informanten zouden zeggen dat ze nu pas voor de eerste keer bewust nadachten over het woord ‘ene’. Dit is deels gebleken want sommigen merkten op dat ze hier nog nooit eerder bij nagedacht hadden. Wel had ik verwacht dat op z’n minst enkele informanten bij vraag 1 (of ze ‘ene’ in de tekst hadden opgemerkt) zouden antwoorden: ‘nee’, maar alle 19 informanten antwoordden met ‘ja’.

Het is inderdaad te verwachten dat de context waarin NT2- en NVT-leerders in aanraking komen met het woord via een (informeel) gesprek is of in een tekst of boek. Ik had echter verwacht dat vooral NT2’ers het woord zouden hebben opgemerkt bij moedertaalsprekers, maar de resultaten waren anders dan ik had verwacht: zeven van de acht NVT’ers hadden het woord ‘ene’ gehoord bij een moedertaalspreker in tegenstelling tot slechts vijf van de elf NT2’ers.

Drie NT2’ers gaven aan dat het woordje in een lessituatie ter sprake was gekomen. Ik had inderdaad verwacht dat het woord weinig tot niet in een Nederlandse taalles wordt behandeld, omdat het zo’n infrequent woord is. Bovendien is de kans dat wanneer het woord ‘ene’ in een NT2-methode staat of in een tekst die in de les wordt behandeld, nog steeds klein dat een student ernaar zal vragen. Ik verwachtte namelijk dat ‘ene’ een woord is waar onbewust overheen gelezen wordt zonder er bij stil te blijven staan. En inderdaad: 16 van de 19 informanten zeiden dat ze het nooit in een lessituatie of NT2-methode zijn tegen gekomen.

De vertaalopdracht gaf enkele interessante inzichten. Vooral de Engelse vertalingen vond ik

erg nuttig en zoals ik had verwacht waren vertalingen naar andere talen onbegrijpelijk voor mij, zoals Fins en Russisch. Ik was benieuwd of het misschien een typisch Nederlands verschijnsel is of dat het juist in veel talen voorkomt. Het is aan de ene kant geen typisch Nederlands verschijnsel, want de informanten zeiden: '*dit komt ook in mijn taal voor*'. Aan de andere kant is het wel een bijzonder verschijnsel dat dit Nederlandse woordje naar vele verschillende woorden vertaald kan worden omdat het anders niet dezelfde functies dekt die 'ene' omvat. Het Engels bijvoorbeeld heeft meerdere vertalingen van 'ene'.

6.1.2 Deelvraag b

b) *In hoeverre zijn NT2- en NVT-leerders in staat de betekenis van het woord 'ene' te begrijpen?*

Van de 19 informanten zeiden 17 dat ze het woord kennen en begrijpen. In de begripsopdracht werd erg goed gescoord. Op één cursist na die twee fouten had en drie niet had ingevuld, hebben de overige cursisten voor het merendeel de zinnen correct beantwoord en ook correct uitgelegd wat precies het betekenisverschil was tussen de twee zinnen. De betekenis en functies van 'ene' zijn ten slotte in de enquête expliciet uitgelegd, wat natuurlijk van positieve invloed is op de prestaties van de studenten bij het maken van deze opdracht. Ik heb helaas geen vergelijkingsmateriaal met hoe ze zouden scoren zonder expliciete uitleg en voorbeelden, maar ik denk dat de opdracht dan veel slechter gemaakt zou zijn. In deze opdracht hadden de NT2-cursisten hadden een score van 80%. De NVT-studenten behaalden een score van 91%. Gemiddeld hebben de informanten samen een score van 85.5% gehaald. De NVT-studenten hebben de betekenis van het woord 'ene' goed begrepen. Een verschil van 10% is niet groot genoeg om te zeggen dat er sprake is van een significant verschil, omdat het aantal informanten ongelijk was en ook te weinig in totaal.

In de andere opdracht werden 13 van de 18 zinnen merendeels hetzelfde beoordeeld als de moedertaalsprekers. De moedertaalsprekers behaalden een score van 94%, terwijl de NT2- en NVT-leerders slechts 62 en 63% haalden. Er is een groot verschil van mening te zien bij de beoordeling van de zinnen: de NT2- en NVT-leerders waren het vaak met elkaar of met de moedertaalsprekers oneens. Dit kan het gevolg zijn van twijfel en gokwerk, maar hier kan ik verder geen uitspraak over doen, want daar is het aantal proefpersonen te klein voor. In

principe gaan de informanten af op hun taalgevoel, maar zoals ik al verwachtte omdat het Nederlands niet hun moedertaal is, zullen ze hier veel moeite mee hebben. Toch waren de meeste zinnen door het merendeel overwegend goed of fout bestempeld in navolging van de moedertaalsprekers

Verwachting

Ik had verwacht dat deze opdrachten om de perceptie te onderzoeken erg moeilijk zouden zijn. De resultaten van de opdracht waarin ze de zinnen moesten beoordelen op correctheid toont dat dit geen gemakkelijke opdracht was, omdat de NT2- en NVT-leerders minder eenstemmig oordeelden over de zinnen dan de moedertaalsprekers: slechts 62 en 63%. Dat er geen verschil is tussen de NT2- en NVT-groep is wel opvallend. Dit toont aan dat de factoren waarin de groepen verschillen geen rol speelden bij het maken van deze opdracht.

Ook had ik verwacht dat de andere opdracht waarin het betekenisverschil tussen de twee zinnen moest worden uitgelegd ook erg moeilijk zou zijn. Deze opdracht hebben ze veel beter gemaakt dan ik had verwacht. De meeste studenten hebben een erg goed geformuleerd antwoord gegeven. Ze hadden allemaal zelfs in het Nederlands uitgelegd wat precies het verschil in betekenis was, dus niet in hun moedertaal of het Engels. Ik had niet eens de instructie gegeven om de enquête in het Nederlands in te vullen, maar dit hebben 18 van de 19 informanten wel gedaan.

6.1.3 Deelvraag c

c) *Zijn NT2- en NVT-leerders in staat op het woord zelf te produceren?*

Ja, 16 van de 19 cursisten hebben een correcte zin geproduceerd. Opvallend is dat de meeste zinnen de veel voorkomende uitdrukking ‘de ene… de andere’ bevatten (zie par. 2.3.3). Eén T2-leerder had een andere vaste uitdrukking toegepast: ‘*op de ene of andere manier zal ik dit enquête beantwoorden!*’ Toch lijkt deze uitdrukking op de uitdrukking ‘de ene… de andere.’ Er was slechts één zin die niet met de contrastconstructie was geproduceerd: ‘*Ene vrouw Müller uit Berlijn’.* Deze zin toont ‘ene’ in de betekenis van ‘een zekere’. Dit is echter geen volledige zin, omdat er geen persoonsvorm in voorkomt.

Eén van de drie functies van ‘ene’ was blijkbaar gemakkelijker om te produceren, maar ze hadden dus moeite met het produceren van de andere twee functies van ‘ene’, namelijk die van bijvoeglijk onbepaald voornaamwoord en bepaald hoofdtelwoord. Dit ondanks de expliciete uitleg van de drie functies van ‘ene’ en de vele voorbeeldzinnen in de enquête. In de tekst kwam vijf keer de constructie ‘ene…andere’ voor. Dit heeft waarschijnlijk invloed gehad op de zinnen die de informanten geproduceerd hebben.

Ik vraag me af of de contrastconstructie het gemakkelijkste te produceren is. Misschien komt deze constructie frequenter voor dan het individuele woord ‘ene’.[26] De constructie is vijf keer opgenomen in de tekst tegenover twee keer ‘ene’ in de andere twee functies (zie par. 4.1). Maar ik weet niet aan welke soort constructie de informanten, afgezien van deze enquête, zijn blootgesteld. Misschien hebben ze het woord ‘ene’ enkel gehoord of gelezen in de vorm van deze constructie. Hier kan ik echter geen uitspraak over doen zonder data. Drie cursisten hadden in de enquête vermeld dat het woord of de constructie in de les besproken was, waarvan één cursist opmerkte dat de constructie ‘*aan de ene kant, aan de andere kant*’ besproken was in de les. De informanten zijn waarschijnlijk vaker in aanraking gekomen met deze constructie en is daarom waarschijnlijk vaker geproduceerd in deze opdracht.

Verwachting

Ik had verwacht dat de informanten veel moeite zouden hebben met het produceren van een correct zin met ‘ene’. Maar 16 van de 19 informanten produceerden een correcte zin. Dankzij de expliciete uitleg en de vele voorbeeldzinnen in de enquête, was het eigenlijk te verwachten dat de informanten een zin zouden produceren met ‘ene’ erin.

6.2 Reflectie hoofdvraag

Is er behoefte aan expliciete uitleg van het woord ‘ene’?

Uit de enquête is gebleken dat de meeste gevorderde NT2- en NVT-leerders het woord ‘ene’ al kennen en begrijpen. De ene begripsoefening werd gemaakt met een gemiddelde score van 62.5%. Hoewel hier dus veel fouten waren gemaakt, waren toch 13 van de 18 zinnen

[26] Dit kon ik echter niet onderzoeken, zie par. 2.5.

door de meerderheid in overeenstemming met de beoordeling van de moedertaalsprekers beoordeeld. Ook scoorden ze gemiddeld met 85.5% in de andere begripsoefening: ze zijn dus bekwaam in het uitleggen van het betekenisverschil tussen een zin met 'ene' en een zin zonder 'ene' na expliciete uitleg. De productie is niet perfect en weerspiegelt voornamelijk de functie van 'ene' in een vaste uitdrukking. Op het productie gebied zou er dus nog meer uitleg of oefening nodig zijn. De productie van de zin werd in de enquête gesteld voordat er expliciete uitleg was gelezen. Waarschijnlijk hebben de informanten naar de voorbeelden met 'ene' in de tekst gekeken, waarin vijf keer de constructie 'de ene… de andere' voorkwam. Het is dus niet onverwacht dat bijna alle geproduceerde zinnen deze vaste uitdrukking bevatten. Ik denk dat de productie gevarieerder zou zijn geweest als ik die opdracht na de expliciete uitleg nog een keer had gegeven.

Ik acht het niet noodzakelijk om expliciete uitleg van 'ene' in het NT2- en NVT-onderwijs toe te passen, want uit de enquête is gebleken dat de meeste gevorderde NT2- en NVT-leerders het woord al kenden en begrepen. De resultaten tonen aan dat de kennis en perceptie van 'ene' voldoende is en ze zijn zeer bekwaam in het uitleggen van de betekenis. Mocht het ter sprake komen, bijvoorbeeld in een tekst, dan vind ik het wel de moeite waard om de NT2- en NVT-leerders bewust te maken van het woord 'ene' met alle drie de functies en ook door voorbeelden in een context te geven. Ik denk dat een oefening zoals ik in de enquête heb gegeven waarbij het betekenisverschil uitgelegd dient te worden een goede manier in om de functies van 'ene' te oefenen. Deze opdracht maakt de NT2- en NVT-leerder bewust van de precieze betekenis van 'ene'. Ook kan de docent deze opdracht klassikaal op het bord voordoen en het verschil aanwijzen dat 'ene' geeft aan de betekenis van de zin.

Hoofdstuk 7 Conclusie

Ik zal eerst nog een keer helemaal door mijn onderzoek heenlopen. Eerst zal ik bespreken wat ik wilde onderzoeken en hoe ik met mijn onderzoek deze vragen wilde beantwoorden. Vervolgens bespreek ik welke resultaten daaruit kwamen en of dit in lijn was met mijn verwachting. Ten slotte zal ik een conclusie trekken uit de relaties tussen de resultaten en mijn onderzoeksvragen.

Ik vroeg me af of NT2- en NVT-leerders het woordje 'ene' kennen en hoe ze dat kennen. Zijn ze het tegen gekomen in een NT2-methode of zijn ze er buiten het leslokaal om mee in aanraking gekomen? Ik verwachtte dat 'ene' niet in een les Nederlands of in een NT2-methode aan bod zou komen. Ik heb zelf NT2-methoden doorzocht, maar ik had geen expliciete uitleg gevonden. Bovendien is het een redelijk infrequent woord, dat in de database SUBTLEX-NL 97 keer per miljoen woorden voorkomt. De kans dat dit zeldzame woordje desondanks nog in de les zou worden besproken, leek me vrij klein bij beginnende T2-leerders, dus zocht ik gevorderde NT2- of NVT-leerders als proefpersonen. Ik wilde antwoorden op deze vragen krijgen door een enquête voor te leggen aan NT2- en NVT-leerders. Door middel van deze enquête wilde ik ook de perceptie en productie van het woordje onderzoeken. Zodoende probeerde ik een antwoord te vinden op de vraag of er expliciete uitleg van het woord 'ene' nodig is in het NT2- en NVT-onderwijs.

Ik had verwacht dat de NT2- en NVT- sprekers het woord 'ene' nog nooit bewust tegen waren gekomen en ook niet zouden weten wat het betekende. De resultaten van de enquête spraken dit echter tegen. 17 van de 19 kenden het woord al en wisten de betekenis. De context waarin ze het woord tegenkwamen was wel in overeenstemming met mijn verwachting, namelijk grotendeels buiten de lessituatie om: meestal in media of bij moedertaalsprekers. Dat er meer NVT-leerders het woord 'ene' bij een moedertaalspreker hadden gehoord dan NT2-leerders, was tegen mijn verwachting in. Dit zegt echter niet veel omdat het aantal informanten dat ik heb gebruikt te klein is om hier verder uitspraken over te doen.

Het woord 'ene' is ook aanwezig in andere talen volgens de informanten, wat het begrip van

het woord ‘ene’ ook zal vergemakkelijken. Het is dus niet een typisch Nederlands verschijnsel, hoewel het wel uniek lijkt omdat het naar vele verschillende woorden vertaald kan worden omdat het anders niet dezelfde functies dekt. Bovendien is de vorm uniek en is het nog steeds een raadsel of het afstamt van het Middelnederlandse onbepaalde lidwoord dat in vrouwelijk nominatief en accusatief naamval de vorm ‘ene’ had of is het een verbuiging van ‘een’ met een *emphatic* suffix? De constructie ‘de ene… de andere’ is zeker niet uniek en leverde vele vertalingen op. Dit heeft waarschijnlijk invloed gehad op het feit dat de informanten vooral zinnen produceerden met deze constructie, omdat die ook in andere talen voorkomt met het onbepaald lidwoord en omdat ze misschien vaker deze constructie zijn tegengekomen dan de andere twee functies van ‘ene’. Hoewel de geproduceerde zinnen dus voornamelijk maar één functie weerspiegelden, waren deze zinnen wel in hoge mate correct.

Daarnaast wilde ik graag onderzoeken in hoeverre NT2- en NVT-leerders de betekenis en de gebruiksfuncties van ‘ene’ erkennen en begrijpen. Naast de vragenlijst heb ik ook twee opdrachten in de enquête opgenomen die de perceptie van de NT2- en NVT-leerders zou testen. In de enquête kregen de informanten expliciete uitleg van de drie functies aangeboden: volledig met voorbeelden en uitleg hoe dit woord wordt gebruikt. Vervolgens moesten ze een begripsopdracht maken. Deze opdracht werd boven mijn verwachting goed gemaakt, wat waarschijnlijk te danken is aan de expliciete uitleg. Het begrip is in zoverre hoog dat de meeste informanten het betekenisverschil correct konden uitleggen; de informanten hadden een score van 85.5% gehaald in deze opdracht.

In de tweede begripsoefening moesten de informanten zinnen beoordelen op correctheid. Deze zinnen werden door de meerderheid in overeenstemming met de moedertaalsprekers gemaakt, hoewel deze opdracht niet gemakkelijk zal zijn geweest voor de proefpersonen. Dit is te zien aan sommige totaal verschillende beoordelingen. Ook de scores van de NT2- en NVT-leerders (62 en 63%) waren beduidend lager dan die van de moedertaalsprekers (94%).

Dan ben ik nu aangekomen bij het beantwoorden van mijn hoofdvraag: is er behoefte aan expliciete uitleg van het woord ‘ene’? De enquête heeft aangetoond dat het woordje ‘ene’ al grotendeels bekend is bij de gevorderde NT2- en NVT-leerders. Ze geven aan het woord ‘ene’ te kennen en te begrijpen. De productie van ‘ene’ was eenzijdig, maar grotendeels

correct. De productie zou nogmaals getest moeten worden na expliciete uitleg van alle drie de functies. Het woordje ‘ene’ was niet in de tekst gemarkeerd, dat wil zeggen dat de NT2- en NVT-leerders onbewust over dit woord heen lezen of dat ze het begrepen. Inderdaad, 18 van de 19 informanten gaven aan dat ze het woordje begrijpen. Op een passieve manier veroorzaakt ‘ene’ geen problemen. Maar één van de twee begripsoefeningen in de enquête bleek niet gemakkelijk voor de informanten. Na expliciete uitleg van alle functies leverde dit in de ene oefening een goede score op van 85.5% en in de andere oefening een score die net voldoende is (62.5%).

Kortom, op het gebied van productie en perceptie is nog genoeg ruimte voor verbetering. Ik denk dat er bij de NT2-en NVT-leerders weinig behoefte is aan een bredere uitleg van dit woordje. Slechts enkele informanten zeiden dat ze er bewust bij stil hadden gestaan. Bovendien is het niet noodzakelijk omdat het woord infrequent is en daarom niet snel problemen zal opleveren bij bijvoorbeeld het begrijpen van een tekst. Ook is er vaak zoveel contextuele informatie dat één woord meestal geen problemen oplevert bij het begrijpen van de zin. Vele NT2- en NVT-leerders zien dit woordje als een soort verbuiging van het onbepaald lidwoord ‘een’ en dat is niet erg, want het is misschien waar, hoewel ‘ene’ niet hetzelfde is als ‘een’. Het is niet noodzakelijk om alle grammaticale termen zoals ik heb uiteengezet in deze scriptie te vermelden in het NT2- of NVT-onderwijs. Bovendien kunnen NT2- en NVT-leerders dit woordje incidenteel leren als ze er vaker mee in aanraking komen en zo zelf de regels zullen afleiden. Mocht ‘ene’ ter sprake komen in een Nederlandse les dan vind ik het zeker interessant om hier even de aandacht op te vestigen en de studenten bewust te maken van de verschillende functies van dit bijzondere woordje. Maar volgens mij is vooral de constructie ‘de ene … de andere’ frequent en de andere twee functies een zeldzaam verschijnsel.

Hoofdstuk 8 Afsluiting

Terugkijkend op mijn onderzoeksverslag ter afsluiting van mijn bachelor ben ik erg tevreden dat ik dit heb kunnen schrijven over een onderwerp dat ik zelf in de praktijk als probleem tegenkwam en waar ik vervolgens vol nieuwsgierigheid onderzoek naar ging doen.

Het literatuuronderzoek naar de achtergrond van dit woordje leidde me door NT2-methoden, de syntaxis, de herkomst, de functies en de frequentie. Deze mooie zoektocht vergrootte mijn interesse. Bovendien was er weinig literatuur te vinden over het woordje behalve grammatica's van het Nederlands en boeken over Nederlandse syntaxis, waardoor ik toch echt zelf te werk moest gaan. Dit gaf me het geweldige gevoel dat ik een onbekend onderzoeksterrein had gevonden!

Daarna ging ik meer praktisch aan de slag en kwam ik in aanraking met de informanten die mij geweldig hebben geholpen door de enquête in te vullen. Het bereiken van deze informanten was gelukkig geen lastig karwei. Het uitwerken van de data was echter een enorm tijdrovend karwei, waar ik me bij het opstellen van de enquête niet van bewust was geweest.

Ik vond het erg indrukwekkend dat alle informanten de enquêtes in het Nederlands hebben ingevuld, want de vragen en opdrachten waren niet al te gemakkelijk.

Ten slotte was het uitwerken van mijn resultaten was aan de ene kant een taak die me veelzeggende data gaf en daar haalde ik voldoening uit. Ook werd ik gemotiveerd door het verkrijgen van meer informatie over 'ene' en de reacties die ik kreeg als ik vertelde dat ik mijn scriptie schreef over één woordje. Maar aan de andere kant was het ook een erg tijdrovende taak, die meer werk in beslag nam dan ik had verwacht, maar toch met niet al te veel zuchten en steunen noch slapeloze nachten heb weten te voltooien. Daarbij genomen was het al weer een half jaar geleden dat ik mijn onderzoek had laten liggen, voordat ik de resultaten van de enquête kon gaan verwerken, wat wel enig doorzettingsvermogen vergde om het weer op te pakken. Maar de gedachte dat ik bezig was om mijn bachelor af te ronden hielp me om er zoveel mogelijk vaart achter te zetten. En nu kan ik vol trots zeggen dat ik af heb!

Hoofdstuk 9 Bronnenlijst

Boeken en artikelen

Appel, R en Vermeer, A. *Tweede-taalverwerving en tweede-taal onderwijs*. Coutinho: 1994.

Corver, N. 'Some notes on emphatic forms and displacement in Dutch'. In: *Triggers*, Anne Breitbarth & Henk van Riemsdijk (eds), 47-73. Amsterdam: 2004.

Ebeling, C.L. *Semiotaxis. Over theoretische en Nederlandse syntaxis.* Amsterdam: 2006.

Fontein, A.M. & A. Pescher- ter Meer, *Nederlandse Grammatica voor anderstaligen.* Utrecht: 2000.

Frida Balk-Smit Duyzentkunst, *Grammatica van het Nederlands.* Bloemendaal: 2000.

Geerts, G. & Boon, T. den, *Van Dale, Groot woordenboek der Nederlandse Taal*. 13e herziende uitgave. Van Dale Lexicografie, Utrecht/Antwerpen: 1999.

Haeseryn, W., K. Romijn, G. Geerts, J. de Rooij & M.C. van den Toorn (red). *Algemene Nederlandse Spraakkunst*. 2e, geheel herz. dr. Groningen/Deurne: 1997.

Houët, H. *Grammatica Nederlands, woorden, zinnen, spelling.* Utrecht: 1988.

Geerts, G. & Boon, T. den, *Van Dale, Groot woordenboek der Nederlandse Taal*. 13e herz. dr. Van Dale Lexicografie, Utrecht/Antwerpen: 1999.

Kennedie, C. e.a. *Taal Totaal: Nederlands voor de vergevorderden*. Amsterdam/Antwerpen, Intertaal: 2001.

Keuleers, E. & Brysbaert, M. *SUBTLEX-NL: A new frequency measure for Dutch words based on film subtitles.* Ghent University, Ghent: 2010

Koenen, M.J. & J. Endepols. *Verklarend handwoordenboek der Nederlandse taal*. Groningen 1975.

Klooster, W. *Grammatica van het hedendaags Nederlands*. Den Haag: 2001.

Oostendorp, M. van, 'Taalkunde voor kinderen: dialect is stoer'. In: *Onze Taal* 4 (2004), p. 103.

Martin, W. & Tops, G.A.J. *Van Dale, Groot woordenboek Nederlands-Engels.* 1e ed. Utrecht/Antwerpen: 1986.

Mooijaart, M. & Wal, van der M. *Nederlands van Middeleeuwen tot Gouden Eeuw.* Nijmegen: 2008.

Paardekooper, P.C. *Beknopte ABN-syntaxis*. Den Bosch: 1971.

Websites

http://crr.ugent.be/subtlex-nl/SUBTLEX-NL-final.pdf

http://crr.ugent.be/archives/287

http://www.let.ru.nl/ans/e-ans/

http://www.onzetaal.nl/taaladvies/advies/onbepaald-voornaamwoord

http://onzetaal.nl/taaladvies/advies/de-iemand

http://www.vandale.nl/vandale/zoekService.do?selectedDictionary=nn&selectedDictionaryName=Nederlands&searchQuery=ene

http://www.jbi.uu.nl/nl/page/15/

http://www.coe.int/T/DG4/Linguistic/CADRE_EN.asp

Hoofdstuk 10 Bijlagen

i.	**Tekst**	**p. 82**
ii.	**Verkennend onderzoek**	**p. 83**
iii.	**Resultaten verkennend onderzoek per kandidaat**	**p. 84**
iv.	**De enquête**	**p. 85**

1. Tekst voor enquête

De zinnen die doorgestreept zijn, heb ik verwijderd.

~~Op school heb je bijna iedere dag taal. Dan schrijf je een spannend verhaal of leer je nieuwe woordjes. Maar wat je niet hoort, is waarom alleen mensen praten, en dieren niet. Of hoe je je eigen taal kunt maken. Marc van Oostendorp vertelt je er in de serie 'Taalkunde voor kinderen' alles over.~~

DIALECT IS STOER

Marieke is naar een andere stad verhuisd, twee uur rijden van haar oude huis, haar oude school en haar oude vriendjes. Het ergste is dat haar nieuwe klasgenootjes haar soms plagen met de manier waarop ze praat. Maar volgens Marieke praten die kinderen zelf gek, een raar dialect met rare klanken en rare woorden, heel anders dan iedereen die ze kent.
Waarom praten kinderen die in hetzelfde land wonen, dezelfde schoolboeken hebben en naar dezelfde tv-programma's kijken zo verschillend? ***Waarom praat het ene kind in het zuiden met een zachte g en de andere kinderen in andere streken niet?*** *Dat komt doordat de mensen graag stoer willen doen.*
<u>Stoer doen</u>
Op schoolpleinen in de hele wereld gaat het op dezelfde manier. Er zijn een paar jongens en meisjes die iedereen leuk vindt. ~~Alle andere kinderen doen hen na: ze trekken dezelfde kleren aan, ze laten hun haar op dezelfde manier knippen en ze praten hetzelfde. Soms gebruikt een populair meisje een woord dat je nog nooit eerder gehoord hebt. Na een tijdje hoor je iedereen op het schoolplein dat woord gebruiken. Of er is een heel stoere jongen die sommige woorden een beetje raar uitspreekt, net of hij de hele tijd verkouden is. Een maand later is het net alsof iedereen ineens last heeft van zijn neus.~~ Als alle kinderen van een school altijd zo blijven praten, en ze leren dat later ook aan hún kinderen, dan is de taal een heel klein beetje veranderd. ***Dat ene woord, die ene manier*** *van praten, is dan ineens gewoon geworden. Om stoer te kunnen doen, moeten de nieuwe kinderen op het schoolplein weer wat anders verzinnen. Zo verandert de taal almaar. Een paar duizend jaar geleden kwam er een groepje mensen vanuit het oosten in het moerassige gebied wonen dat nu Nederland en Vlaanderen is.*

In het begin spraken ze allemaal ongeveer dezelfde taal, maar dat veranderde in de loop van de tijd. ~~Er kwamen steeds meer mensen bij, en als er ergens te veel mensen waren, gingen er een paar een stukje verderop wonen. Die mensen hadden wel kinderen, maar nog geen schoolpleinen waar die kinderen elkaar konden ontmoeten. Toch speelden ze natuurlijk wel met elkaar. Ook toen had je stoere kinderen en stoere grote mensen die iedereen probeerde na te doen, en zo veranderde de taal.~~

Een taal maken

Behalve geen schoolpleinen had je in die tijd ook nog geen fietsen, brommers of auto's. Het was heel lastig om van het ***ene*** *dorpje bij het* ***andere*** *te komen. Als ze in de* ***ene*** *plaats een nieuw woord bedachten of een nieuwe manier om iets te zeggen, kwamen ze dat in* ***het andere*** *dorp daarom niet zo snel te weten. Zo begonnen de mensen in de loop van honderden jaren steeds verschillender te praten: de dialecten ontstonden. Een zekere meneer Haan uit het Noorden spreekt Fries, terwijl* ***ene*** *Willem Oorschot uit het zuiden spreekt Brabants. Al die verschillen werden na een tijdje toch lastig. ~~Het werd steeds makkelijker om te reizen, en de mensen begonnen te schrijven. Ze wilden graag dat andere mensen hun geschrijf konden lezen, ook al woonden die ver weg.~~ Daarvoor was het handig als iedereen wel een beetje dezelfde taal kon gebruiken. Dus moesten de mensen op zoek naar een taal die iedereen kon verstaan. ~~De taal van de mensen die lang daarvoor uit het oosten gekomen waren, bestond inmiddels niet meer. Iedereen was anders gaan praten en de oude taal was nooit opgeschreven.~~ De nieuwe taal moest dus gemaakt worden. Dat hebben de mensen gedaan door de dialecten te nemen uit de gebieden die in die tijd het rijkst en het machtigst waren. Net als nu waren dat vooral de Nederlandse provincies Noord- en Zuid-Holland, waarin veel grote steden lagen zoals Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Haarlem. Dat mengseltje werd langzaam maar zeker de taal die we nu het Nederlands noemen. ~~Veel mensen zeggen dat er in het westen van Nederland geen dialecten meer bestaan. Dat komt vooral doordat die oude dialecten zo veel lijken op het Nederlands. Maar~~ In alle streken verdwijnen de dialecten langzaam maar zeker. Iedereen gaat naar school en leert daar Nederlands. Bovendien verhuizen een heleboel mensen van de* ***ene*** *streek naar* ***de andere.*** *Daardoor vermengen de dialecten zich met elkaar. Toch zullen de mensen nooit allemaal precies hetzelfde praten. Daarvoor zijn ze veel te trots op hun eigen stad of dorp en hun eigen dialect. ~~Vraag dat maar aan Maricke.~~*

2. Verkennend onderzoek

Ik wil graag je oordeel als moedertaalspreker van het Nederlands over de grammaticaliteit van de onderstaande zinnen weten. Dus vind je onderstaande zinnen wat betreft de grammatica goed of fout?

Goede en foute zinnen

Instructie: Lees de zinnen. Neem hierbij alle tijd die je nodig hebt. Kruis aan of de zin goed of fout is.

Zin	Goed	Fout
Ken je dat ene meisje?		
Ken je dat meisje?		
Hij is de ene winnaar!		
Ene kat ligt in de tuin.		
Ze is getrouwd met ene Meerman.		
De ene fout heeft je de kop gekost.		
Weet je wat ook leuk is? Dat ene museum, hoe heet ’t ook alweer?		
Het ene meisje heeft zich misdragen.		
Het ene meisje heeft zich misdragen, de andere meisjes niet.		
Zelfs dat ene boek vond hij al te veel.		
De ene docent, is de andere docent niet.		
Die ene docent, is de andere docenten niet.		
Die ene beslissing was funest voor het bedrijf.		
Er is ene meneer Andriessen aan de telefoon.		
De ene man schijnt de dader te zijn.		
Die ene man schijnt de dader te zijn.		
Die ene mannen schijnen de daders te zijn.		
Wou je drukte maken om ene euro?		

Bedankt voor het invullen

3. Resultaten pilotstudie per kandidaat

Deelnemer		1		2		3		4		5		6		Totaal	
	Zin	goed	fout	goed	fout	goed	fout	goed	fout	goed	fout	goed	fout	goed	fout
1	Ken je dat ene meisje?	x		x		x		x		X		X		6	
2	Ken je dat meisje?	x		x		x		x		X		X		6	
3	Hij is de ene winnaar!		x		x		x		x		x		X		6
4	Ene kat ligt in de tuin.		x		x		x		x		X		X		6
5	Ze is getrouwd met ene Meerman.	x		x			x	x			X	X		4	2
6	De ene fout heeft je de kop gekost.		x		x		x		x	X			X	1	5
7	Weet je wat ook leuk is? Dat ene museum, hoe heet 't ook alweer?	x		x		x		x		X		X		6	
8	Het ene meisje heeft zich misdragen.		x		x		x		x		X		X		6
9	Het ene meisje heeft zich misdragen, de andere meisjes niet.	x			x	x		x			X	X		4	2
10	Zelfs dat ene boek vond hij al te veel.	x		x		x		x		X		X		6	
11	De ene docent, is de andere docent niet.	x		x		x		x		X		X		6	
12	Die ene docent, is de andere docenten niet.		x		x		x		x	X			X	1	5
13	Die ene beslissing was funest voor het bedrijf.	x		x		x		x		X		X		6	
14	Er is ene meneer Andriessen aan de telefoon.	x		x		x		x		X		X		6	
15	De ene man schijnt de dader te zijn.		x		x		x		x		X		X		6
16	Die ene man schijnt de dader te zijn.	x		x		x		x		X		X		6	
17	Die ene mannen schijnen de daders te zijn.		x		x		x		x		X		X		6
18	Wou je drukte maken om ene euro?		x		x		x		x		X		X		6

4. De enquête

Enquête

Ik ben studente Nederlandse Taal&Cultuur en ik doe namens de Universiteit Utrecht een onderzoek voor mijn bachelorscriptie. Het gaat over een bepaald woord van de Nederlandse taal dat mijn aandacht heeft getrokken. De bedoeling van deze enquête is dat ik inzicht krijg in het begrip en de productie van dit woord door mensen die het Nederlands aan het leren zijn. Het gaat er niet om of een antwoord goed of fout is. Je wordt niet op je kennis beoordeeld. Ik zou het erg op prijs stellen als je de vragenlijst invult. Het zal ongeveer 20 minuten in beslag nemen.

Instructie: Vul eerste de vragen in. Maak daarna de enquête. Neem hierbij rustig de tijd om de zinnen te lezen. Beantwoord a.u.b. alle vragen.

Algemene vragen:

1. Ik ben een man/vrouw (doorstrepen wat niet van toepassing is).
2. Mijn leeftijd is _____ jaar.
3. Mijn hoogst voltooide of huidige opleiding is: _____.
4. Ik studeer Nederlands aan een de Universiteit van Sheffield/ het JamesBoswell-Instituut/anders:_____.
5. Mijn niveau van het Nederlands is: A1/A2/B1/B2/C1/C2/ anders: _____.
6. Mijn **moedertaal**/talen is/zijn: _____.
7. Andere talen die ik **redelijk goed** beheers: _____.
8. Andere talen die ik **een beetje** beheers: _____.
9. De taal/talen die **mijn vader als moedertaal** spreekt:_____.
10. De taal/talen die **mijn moeder als moedertaal** spreekt: _____.
11. Ik ben geboren in (land): _____ **en** opgegroeid in: _____.
12. Ik woon **nu** in Nederland/ UK/ander land: _____.
13. In mijn dagelijks leven spreek ik **thuis** de volgende taal:_____.

14. In mijn dagelijks leven spreek ik **op mijn werk/studie/buitenshuis/met vrienden**:

_____

We gaan beginnen met de enquête:

Lees de volgende tekst en maak tijdens het lezen de volgende opdracht:

1) **Onderstreep** woorden of delen van zinnen, die je **niet begrijpt**. Bijv.: schoolplein.

2) **Omcirkel** alle woorden die je **nooit eerder hebt gezien of gehoord**. Bijv.: dialect

DIALECT IS STOER

Marieke is naar een andere stad verhuisd, twee uur rijden van haar oude huis, haar oude school en haar oude vriendjes. Het ergste is dat haar nieuwe klasgenootjes haar soms plagen met de manier waarop ze praat. Maar volgens Marieke praten die kinderen zelf gek, een raar dialect met rare klanken en rare woorden, heel anders dan iedereen die ze kent.

Waarom praten kinderen die in hetzelfde land wonen, dezelfde schoolboeken hebben en naar dezelfde tv-programma's kijken zo verschillend? Waarom praat het ene kind in het zuiden met een zachte g en de andere kinderen in andere streken niet? Dat komt doordat de mensen graag stoer willen doen.

Stoer doen

Op schoolpleinen in de hele wereld gaat het op dezelfde manier. Er zijn een paar jongens en meisjes die iedereen leuk vindt. Als alle kinderen van een school altijd zo blijven praten, en ze leren dat later ook aan hún kinderen, dan is de taal een heel klein beetje veranderd. Dat ene woord, die ene manier van praten, is dan ineens gewoon geworden. Om stoer te kunnen doen, moeten de nieuwe kinderen op het schoolplein weer wat anders verzinnen. Zo verandert de taal almaar. Een paar duizend jaar geleden kwam er een groepje mensen vanuit het oosten in het moerassige gebied wonen dat nu Nederland en Vlaanderen is. In het begin spraken ze allemaal ongeveer dezelfde taal, maar dat veranderde in de loop van de tijd.

Een taal maken

Behalve geen schoolpleinen had je in die tijd ook nog geen fietsen, brommers of auto's. Het was heel lastig om van het ene dorpje bij het andere te komen. Als ze in de ene plaats een

nieuw woord bedachten of een nieuwe manier om iets te zeggen, kwamen ze dat in het andere dorp daarom niet zo snel te weten. Zo begon het dat de taal die de mensen spraken verspreid over Nederland in de loop van honderden jaren steeds minder op elkaar leek: de dialecten ontstonden. Ene meneer Haan uit het Noorden spreekt Fries en ene Willem Oorschot uit het zuiden spreekt Brabants. Al die verschillen werden na een tijdje toch lastig. Daarvoor was het handig als iedereen wel een beetje dezelfde taal kon gebruiken. Dus moesten de mensen op zoek naar een taal die iedereen kon verstaan. De nieuwe taal moest dus gemaakt worden. Dat hebben de mensen gedaan door de dialecten te nemen uit de gebieden die in die tijd het rijkst en het machtigst waren. Net als nu waren dat vooral de Nederlandse provincies Noord- en Zuid-Holland, waarin veel grote steden lagen zoals Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Haarlem. Dat mengseltje werd langzaam maar zeker de taal die we nu het Nederlands noemen. In alle streken verdwijnen de dialecten langzaam maar zeker. Iedereen gaat naar school en leert daar Nederlands. Bovendien verhuizen een heleboel mensen van de ene streek naar de andere. Daardoor vermengen de dialecten zich met elkaar. Toch zullen de mensen nooit allemaal precies hetzelfde praten. Daarvoor zijn ze veel te trots op hun eigen stad of dorp en hun eigen dialect.

Beantwoord nu de volgende vragen:

1. Heb je in de tekst het woord **ene** of een variatie hierop (bijv.: de/het ene... de/het andere) opgemerkt? _____

2. Wist je dat dit woord (ene) of deze combinatie (de ene… de andere) bestaat? Ja / Nee

3. a) Wist je al wat het woord betekende? Omcirkel: Ja / Nee / Niet van toepassing/

   b) Probeer nu **zelf** een zin te maken met het woord ‘ene’ erin:

   _____

4. a) Is het woord ooit in een Nederlandse les expliciet behandeld? Kun je je nog ongeveer herinneren in welke context het woord stond of welke soort oefening (een

tekst, luister- of spreekoefening, grammatica of woordenschatoefening?)? Omcirkel: Ja / Nee / Niet van toepassing Zo ja, licht toe:

_____

b) In welke methode/lesboek ben je 'ene' tegengekomen?

_____

c) Is het woord 'ene' los van het boek besproken in de klas?

_____

d) Waar ben je het woord 'ene' eerder tegengekomen? Bijvoorbeeld in een tekst of op radio/televisie of in een gesprek? _____

e) Als je het woord hebt gehoord, was die spreker een moedertaalspreker van het Nederlands? Omcirkel: Ja / Nee / Niet van toepassing

_____

5. Is er volgens jou een goede vertaling van 'ene' in jouw moedertaal? En zo ja, welke vertaling vind je geschikt?

_____

Instructie: voor het maken van de overige opdrachten, lees je eerst de betekenis van het woord 'ene':

Betekenis

1. ene [onbepaald voornaamwoord]: geldt alleen voor personen. Dit woord gebruik je als je de persoon niet kent die je noemt. Bijv.: *ik kreeg dit cadeau van ene meneer Gerritsen*

2. ene [bepaald hoofdtelwoord]: ene geeft een precieze hoeveelheid aan, namelijk één. Bijv.: *Wou je drukte maken om die ene euro?*

3. In een vaste combinatie: *enerzijds, anderszijds.* Bijv.: *Aan de ene kant […] aan de andere kant...: Het ene kind, het andere kind.*

Voorbeeld:

-Mijn nieuwe klas is leuk! Vooral die ene jongen die vooraan in de klas zit, maakt de hele dag grapjes.

-Ja, die Henk vind ik ook grappig.

-Nee, niet Henk. Hij is blond, ik bedoel die andere met dat zwarte haar.

Goede en foute zinnen

Instructie: Lees de volgende zinnen. Neem hierbij alle tijd die je nodig hebt. Kruis aan of de zin goed of fout is.

	Zin	Goed	Fout
1	Ken je dat ene meisje?		
2	Ken je dat meisje?		
3	Hij is de ene winnaar!		
4	Ene kat ligt in de tuin.		
5	Ze is getrouwd met ene Meerman.		
6	De ene fout heeft je de kop gekost.		
7	Weet je wat ook leuk is? Dat ene museum, hoe heet ’t ook alweer?		
8	Het ene meisje heeft zich misdragen.		
9	Het ene meisje heeft zich misdragen, de andere meisjes niet.		
10	Zelfs dat ene boek vond hij al te veel.		
11	De ene docent, is de andere docent niet.		
12	Die ene docent, is de andere docenten niet.		
13	Die ene beslissing was funest voor het bedrijf.		
14	Er is ene meneer Andriessen aan de telefoon.		

15	De ene man schijnt de dader te zijn.		
16	Die ene man schijnt de dader te zijn.		
17	Die ene mannen schijnen de daders te zijn.		
18	Wou je drukte maken om ene euro?		

Betekenisverschillen

Instructie: lees de zinnen en beantwoord de vragen.

1. Ze is getrouwd met ene Meerman.

2. Ze is met een Meerman getrouwd.

Is er sprake van een verschil in betekenissen tussen zin 1 en 2? Ja / Nee

Zo ja: wat is er verschillend aan de betekennissen van de zinnen?

_____

_____

3. Die ene fout heeft je de kop gekost.

4. Een fout heeft je de kop gekost.

Is er sprake van een verschil in betekenissen tussen zin 3 en 4? Ja / Nee

Zo ja: wat is er verschillend aan de betekennissen van de zinnen?

_____

_____

5. Zelfs dat ene boek vond hij al te veel om te lezen.

6. Zelfs een boek vond hij al te veel om te lezen.

Is er sprake van een verschil in betekenissen tussen zin 5 en 6? Ja / Nee

Zo ja: wat is er verschillend aan de betekennissen van de zinnen?

_____

_____

7. Er is ene meneer Andriessen aan de telefoon, die jou wil spreken.

8. Meneer Andriessen aan de telefoon wil jou spreken.

Is er sprake van een verschil in betekenissen tussen zin 7 en 8? Ja / Nee

Zo ja: wat is er verschillend aan de betekennissen van de zinnen?

_____

_____

9. Ze heeft ene Jan ontmoet.

10. Ze heeft Jan ontmoet.

Is er sprake van een verschil in betekenissen tussen zin 9 en 10? Ja / Nee

Zo ja: wat is er verschillend aan de betekennissen van de zinnen?

_____

_____

Heb je nog commentaar of opmerkingen?

_____

_____

Wat vond je van deze enquête?

_____

_____

Bedankt voor je deelname aan deze vragenlijst.